

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ & ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μετάφραση & Σχολιασμός του Άρθρου «Rebuilding tourism for the future: COVID-19 policy responses and recovery» της Jane Stacey

της φοιτήτριας: **Σκλιβανίτη Δήμητρας Μαρίας** (Ξ2016003)

Επιβλέποντες Καθηγητές:

Λίβας Σωτήριος

Κεραμίδας Σωτήριος

ΚΕΡΚΥΡΑ, ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2021

“To have another language is to possess a second soul.”

-Charlemagne

***Μετάφραση & Σχολιασμός του Άρθρου
«Rebuilding tourism for the future: COVID-19
policy responses and recovery»***

Ευχαριστίες

Με την εκπόνηση αυτής της εργασίας σηματοδοτείται το τέλος ενός ταξιδιού, το τέλος της πορείας μου ως φοιτήτρια του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης & Διερμηνείας στην Κέρκυρα. Το ταξίδι αυτό δεν θα γινόταν ποτέ πραγματικότητα χωρίς την στήριξη της οικογένειάς μου που επί σειρά ετών μου παρείχε βοήθεια τόσο οικονομική όσο και ψυχική για να σπουδάσω κάτι που τόσο αγαπώ. Ένα μεγάλο ευχαριστώ λοιπόν, στους ανθρώπους αυτούς που μου χάρισαν τόσα εφόδια και με παροτρύνουν διαρκώς να εμπλουτίζω τις γνώσεις μου.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους φίλους μου που συμπορευθήκαμε στο ταξίδι αυτό, μοιραστήκαμε εμπειρίες, όνειρα, δύσκολες στιγμές και στιγμές ατελείωτου γέλιου.

Τέλος, δεν θα μπορούσα να παραλείψω τους εξάισιους καθηγητές μου στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης & Διερμηνείας, οι οποίοι με δίδαξαν τόσα πολλά και σπουδαία. Ένας προς έναν άνθρωποι καταξιωμένοι στον κλάδο της Μετάφρασης και της Διερμηνείας. Τέλος, να ευχαριστήσω ιδιαίτερος τον κ. Λίβα, τον επόπτη καθηγητή μου στην παρούσα πτυχιακή εργασία, που μου παρείχε την πολύτιμη βοήθειά του και τις γνώσεις του.

Πρόλογος

Ως θέμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας επιλέχθηκε η μετάφραση και ο σχολιασμός κειμένου. Το πρώτο μέρος της εργασίας περιλαμβάνει το μετάφρασμα και το πρωτότυπο κείμενο. Το προς μετάφραση κείμενο ονομάζεται «Rebuilding tourism for the future: COVID-19 policy responses and recovery» και είναι άρθρο που δημοσιεύθηκε το Δεκέμβριο του 2020 στην επίσημη ιστοσελίδα του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Συγγραφέας του κειμένου είναι η Jane Stacey, ενώ το άρθρο δημοσιεύθηκε στην ιστοσελίδα του Οργανισμού υπό την ευθύνη του Γενικού Γραμματέα του ΟΟΣΑ, José Ángel Gurría.

Η επιλογή του κειμένου έγινε με βάση τα προσωπικά μου ενδιαφέροντα, αλλά και με βάση την επικαιρότητα. Το θέμα της πανδημίας του κορωνοϊού μας απασχόλησε ιδιαίτερος για μεγάλο χρονικό διάστημα και μάλιστα η εμβέλεια του ήταν παγκόσμιας κλίμακας. Το άρθρο πραγματεύεται την κρίση που προκάλεσε η πανδημία του COVID-19 στον κλάδο του τουρισμού, παρουσιάζοντας αποτελέσματα ερευνών, συμπεράσματα και πιθανές λύσεις για την ανάκαμψη του τομέα.

Επίσης, σημαντικά κριτήρια για την επιλογή του προς μετάφραση κειμένου ήταν να προέρχεται φυσικά από πηγή που να διασφαλίζει την εγκυρότητά του, αλλά και να εντάσσεται στην κατηγορία των τεχνικών κειμένων, των κειμένων δηλαδή που εμπεριέχουν ειδική θεματολογία και ορολογία επιστημονική. Η τεχνική μετάφραση είναι κατά την άποψή μου μία πολύπλευρη και ενδιαφέρουσα διαδικασία και αυτό, διότι ο μεταφραστής καλείται να εφαρμόσει τις παραδοσιακές μεταφραστικές τεχνικές, ερευνώντας παράλληλα τον εκάστοτε επιστημονικό κλάδο αναφοράς. Ως επίδοξη επαγγελματίας μεταφράστρια, γνωρίζω πλέον πως ο μεταφραστής θα πρέπει να είναι σε θέση να δικαιολογεί με βάσιμα επιχειρήματα την κάθε του ενέργεια και επιλογή. Στο δεύτερο μέρος λοιπόν, της παρούσας πτυχιακής εργασίας παρουσιάζεται αναλυτικός σχολιασμός της μεταφραστικής διαδικασίας που ακολουθήθηκε.

Λέξεις-κλειδιά: Μετάφραση, Μεταφραστική διαδικασία, Μετάφρασμα, Τεχνική μετάφραση, Κείμενο-πηγή, Κείμενο-στόχος, Μεταφραστικά προβλήματα, Σχολιασμός, Τουρισμός, COVID-19, Πανδημία

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	4
Πρόλογος	5
Περιεχόμενα	6
Περίληψη	7
Κύριο Μέρος	
1. Μετάφρασμα	9
2. Πρωτότυπο Κείμενο	20
Σχολιασμός	
1. Γνωρίζοντας καλύτερα τη Μετάφραση	29
1.1 Η Μετάφραση ανά τα Χρόνια	29
1.2 Ορισμοί της Μετάφρασης	30
1.3 Μετάφραση: Τέχνη ή Επιστήμη;	31
2. Προσεγγίζοντας την Μεταφραστική Διαδικασία	32
2.1 Οι Μεταφραστικές Οδηγίες & Θεωρία του Σκοπού	33
2.2 Ανάλυση του ΚΠ	34
2.3 Μεταφραστικά προβλήματα	36
3. Κριτική του μεταφραστικού αποτελέσματος & Συμπεράσματα	38
4. Γλωσσάρι	39
5. Αναφορές	41

Περίληψη

Η εν λόγω εργασία αποτελείται από δύο κύρια μέρη. Στο πρώτο μέρος, παρατίθεται η μετάφραση του άρθρου με τίτλο: «Rebuilding tourism for the future: COVID-19 policy responses and recovery», καθώς και το πρωτότυπο κείμενο, το οποίο έχει συνταχθεί στην αγγλική. Όπως προαναφέρθηκε ήδη, το προς μετάφραση κείμενο αποτελεί άρθρο που δημοσιεύθηκε στην επίσημη ιστοσελίδα του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης και παρουσιάζει συνοπτικά τις επιπτώσεις της κρίσης του κορωνοϊού στον τουριστικό κλάδο.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας ακολουθεί η ανάλυση της μεταφραστικής διαδικασίας. Παρουσιάζονται εν συντομία κάποιες βασικές πληροφορίες περί μετάφρασης, ενώ στη συνέχεια παρατίθεται αναλυτικότερος σχολιασμός, ώστε να αποδοθούν με σαφήνεια οι έννοιες της μεταφραστικής εντολής, των μεταφραστικών λειτουργιών και του ύφους. Παράλληλα, αναλύεται η θεωρία του σκοπού και παρουσιάζονται τα μεταφραστικά προβλήματα και πιθανές λύσεις αυτών. Όλα τα παραπάνω συνοδεύονται φυσικά από παραδείγματα, τα οποία έχουν αντληθεί από το πρωτότυπο κείμενο και απορρέουν από το σύνολο της μεταφραστικής διαδικασίας που ακολούθησα.

Στο τέλος της παρούσας εργασίας συνάγονται τα τελικά συμπεράσματα περί μεταφραστικής διαδικασίας και ακολουθεί σύντομο γλωσσάρι όρων και η σχετική βιβλιογραφία.

Κύριο Μέρος

1.Μετάφρασμα

OECD

Εμποδίζοντας την εξάπλωση της Covid-19:
Συνεισφορά σε μια παγκόσμια προσπάθεια

oecd.org/coronavirus

Αναδομώντας τον τουρισμό για το μέλλον: Πολιτική ανταπόκριση στην COVID-19 και ανάκαμψη

Η πορεία του τουριστικού τομέα παραμένει εξαιρετικά επισφαλής. Η πανδημία του κορωνοϊού (COVID-19) συνεχίζει να πλήττει σκληρά την κοινωνία, με αποτέλεσμα τη μείωση του διεθνούς τουρισμού σε ποσοστό 80% το 2020. Ο εγχώριος τουρισμός βοηθά στην απορρόφηση των συνεπειών της κρίσης, εν μέρει τουλάχιστον, και οι κυβερνήσεις έχουν αναλάβει άμεση δράση για την επαναφορά και την επανεκκίνηση του τομέα, προστατεύοντας παράλληλα τον εργασιακό κλάδο και τις επιχειρήσεις. Επιπλέον, πολλές χώρες σχεδιάζουν μέτρα προς οικοδόμηση μιας πιο ανθεκτικής τουριστικής οικονομίας, με το πέρασμα της COVID-19. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν την προετοιμασία σχεδίων που θα στηρίζουν την βιώσιμη ανάκαμψη του τουρισμού, την προώθηση της μετάβασης στον ψηφιακό κόσμο και τη μετακίνηση προς ένα πιο οικολογικό τουριστικό σύστημα, καθώς και την αναθεώρηση, όσον αφορά το μέλλον του τουρισμού.

REBUILDING TOURISM FOR THE FUTURE: COVID-19 POLICY RESPONSES AND RECOVERY © OECD 2020

Tackling coronavirus (COVID-19) - Browse OECD contributions

Κύρια μηνύματα: Η ανοικοδόμηση του τουρισμού αποτελεί προτεραιότητα, ωστόσο ο τομέας θα πρέπει να γίνει πιο βιώσιμος και ανθεκτικός στο μέλλον

Ο τουριστικός τομέας συνεχίζει να είναι ένας από τους πιο βαριά πληγμένους τομείς από την πανδημία του κορωνοϊού και η πορεία του παραμένει εξαιρετικά αβέβαιη.

Ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) προέβλεψε πτώση του διεθνούς τουρισμού κατά περίπου 80% το έτος 2020. Προορισμοί που βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στον διεθνή, στον επαγγελματικό τουρισμό και στον τουρισμό εκδηλώσεων αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες, ενώ πολλές παραθαλάσσιες, περιφερειακές και αγροτικές περιοχές παρουσιάζουν μεγαλύτερη ζήτηση σε σχέση με τις πόλεις.

Τα ενθαρρυντικά νέα για τα εμβόλια έχουν ενισχύσει τις ελπίδες για ανάκαμψη, ωστόσο οι προκλήσεις παραμένουν, με τον τομέα να αναμένεται να παραμείνει και ο ίδιος σε κατάσταση επιβίωσης έως και τα μέσα του 2021.

Ο εγχώριος τουρισμός έχει επανεκκινήσει και αυτό βοηθά στο να μετριαστεί ο αντίκτυπος της κρίσης στον εργασιακό κλάδο και στις επιχειρήσεις σε κάποιους προορισμούς. Παρόλα αυτά, η πραγματική ανάκαμψη θα καταστεί δυνατή μόνο με την επιστροφή του διεθνούς τουρισμού. Κάτι τέτοιο απαιτεί βέβαια, παγκόσμια συνεργασία και τεκμηριωμένες λύσεις, ώστε οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί να μπορούν να αρθούν με ασφάλεια.

Η επιβίωση των επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα βρίσκεται σε κίνδυνο ελλείψει συνεχούς κυβερνητικής υποστήριξης και παρόλο που οι κυβερνήσεις έχουν αναλάβει εξαιρετική δράση, ώστε να αμβλύνουν τη ζημία για τον τουρισμό, να ελαχιστοποιήσουν τις απώλειες των θέσεων εργασίας και να οικοδομήσουν την ανάκαμψη για το 2021 και ύστερα, πρέπει να γίνουν περισσότερες ενέργειες και με τρόπο πιο οργανωμένο. Οι βασικές πολιτικές προτεραιότητες περιλαμβάνουν:

- Αποκατάσταση της ταξιδιωτικής εμπιστοσύνης
- Υποστήριξη των τουριστικών επιχειρήσεων, ώστε να προσαρμοστούν και να επιβιώσουν
- Προώθηση του εγχώριου τουρισμού και υποστήριξη της ασφαλούς επανεκκίνησης του διεθνούς τουρισμού
- Παροχή σαφών πληροφοριών σε ταξιδιώτες και επιχειρήσεις και περιορισμό της αβεβαιότητας (έως το σημείο που αυτό καθίσταται δυνατό)
- Ανάπτυξη μέτρων αντιμετώπισης προς διατήρηση της ισχύος του τομέα και κάλυψη των ελλείψεων στις υπηρεσίες
- Ενδυνάμωση της συνεργασίας εντός και μεταξύ των χωρών
- Οικοδόμηση πιο ανθεκτικού και βιώσιμου τουρισμού

Παρά την ανάγκη για ευέλικτες πολιτικές λύσεις που θα επιτρέψουν στην οικονομία του τουρισμού να συμπεριφέρει με τον ιό βραχυπρόθεσμα ή μεσοπρόθεσμα, είναι επίσης σημαντικό οι κυβερνήσεις να μην αρκεστούν σε αυτό, αλλά να προσπαθήσουν να πάρουν ένα μάθημα από την κρίση, η οποία αποκάλυψε κενά στην κυβερνητική και την βιομηχανική ετοιμότητα, αλλά και στην ικανότητα ανταπόκρισης. Ουσιαστικής κρίνεται η συντονισμένη δράση των κυβερνήσεων σε όλα τα επίπεδα, αλλά και του ιδιωτικού τομέα.

Η κρίση είναι μια ευκαιρία να αναθεωρήσουμε σχετικά με τον τουρισμό του μέλλοντος. Ο τουρισμός βρίσκεται σε κρίσιμο σημείο και τα μέτρα που λαμβάνονται αυτή την περίοδο θα διαμορφώσουν τον τουρισμό του αύριο. Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να αναλογιστούν τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της κρίσης, χρηματοδοτώντας παράλληλα την ψηφιοποίηση, στηρίζοντας τη μετάβαση προς τις χαμηλές εκπομπές άνθρακα και προωθώντας τον διαρθρωτικό μετασχηματισμό που χρειάζεται προς οικοδόμηση μιας πιο ισχυρής, βιώσιμης και ανθεκτικής τουριστικής οικονομίας.

Το πρωτοφανές μέγεθος της κρίσης στον τουρισμό και το εξαιρετικά αβέβαιο μέλλον

Η κρίση του κορωνοϊού έχει πλήξει την οικονομία του τουρισμού ισχυρά, με πρωτοφανείς επιδράσεις στην εργασία και τις επιχειρήσεις. Ο τουρισμός ήταν από τους πρώτους τομείς που επηρεάστηκαν βαθιά από την πανδημία, καθώς τα μέτρα που λήφθηκαν προς περιορισμό του ιού, οδήγησαν σχεδόν σε ολοκληρωτική διακοπή των τουριστικών δραστηριοτήτων παγκοσμίως. Επιπλέον, ο τουριστικός τομέας φλερτάρει με την τελευταία θέση, όσον αφορά την ανάκαμψη του, με τους ταξιδιωτικούς περιορισμούς και την παγκόσμια ύφεση να βρίσκονται σε εξέλιξη. Κάτι τέτοιο έχει συνέπειες πέραν της οικονομίας του τουρισμού και στους άλλους, διάφορους τομείς, οι οποίοι υποστηρίζουν, αλλά και υποστηρίζονται από αυτόν.

Το πρωτοφανές πλήγμα της τουριστικής οικονομίας επιδεινώνεται μέσω της εξελισσόμενης υγειονομικής κατάστασης. Ενώ τα θετικά νέα σχετικά με τα εμβόλια αυξάνουν τις ελπίδες τόσο των τουριστικών επιχειρήσεων, όσο και των ταξιδιωτών, οι προκλήσεις παραμένουν. Ο εμβολιασμός σε ικανοποιητικό ποσοστό θα χρειαστεί καιρό και ο τομέας πιθανώς να έρθει αντιμέτωπος για κάποιο χρονικό διάστημα με την έναρξη και τη διακοπή των δραστηριοτήτων του. Αυτό θα πλήξει πιο πολύ την επιχειρηματική και την ταξιδιωτική εμπιστοσύνη και τις προοπτικές της επιχειρηματικής επιβίωσης. Παρά την αποδεδειγμένη ανθεκτικότητα της τουριστικής οικονομίας σε προηγούμενα πλήγματα, η τεράστια έκταση και η σε συνδυασμό οικονομικής και υγειονομικής φύσεως κρίση σηματοδοτεί πως ο δρόμος προς την ανάκαμψη είναι εξαιρετικά αβέβαιος. Ενώ έχει υπάρξει κάποια συνέχιση της διεθνούς οικονομικής δραστηριότητας, αυτή ακόμα παραμένει πολύ περιορισμένη. Ο εγχώριος τουρισμός έχει επανεκκινήσει σε πολλές χώρες, αλλά είναι μόνο σε θέση να εξισορροπήσει μερικώς το πρόβλημα της απώλειας του εισερχόμενου τουρισμού.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, ο διεθνής τουρισμός ¹θα σημείωνε μείωση της τάξεως του 80% κατά το έτος 2020. Καμία ουσιαστική ανάκαμψη δεν προβλεπόταν έως τα μέσα του 2021 στις χρηματικές ροές του διεθνούς τουρισμού, και το πιο πιθανό είναι η διαδικασία να διαρκέσει μερικά χρόνια. Τα παραπάνω συμφωνούν και με τις πρόσφατες προβλέψεις άλλων οργανισμών. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού προβλέπει μείωση της τάξεως του 70% ανά έτος στις διεθνείς τουριστικές αφίξεις κατά του πρώτους οκτώ μήνες του έτους, με την απώλεια των εξαγωγικών εσόδων να είναι οκτώ φορές μεγαλύτερη από αυτή που καταγράφηκε το 2009, εν μέσω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης². Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού προβλέπει μία πτώση των διεθνών αφίξεων περίπου στο 70%, ενώ η ανάκαμψη σε επίπεδα προ-κρίσης φαίνεται να μην είναι εφικτή πριν το 2023.

Ο εγχώριος τουρισμός παρέχει μια άκρως αναγκαία ώθηση που συνδράμει στη διατήρηση πολλών τουριστικών προορισμών και επιχειρήσεων και θα συνεχίσει να αποτελεί βασική κινητήρια δύναμη της ανάκαμψης, βραχυπρόθεσμα αλλά και μεσοπρόθεσμα. Στα μέσα του 2020 υπήρξε κάποια βελτίωση των δραστηριοτήτων του εγχώριου τουρισμού, εν μέρει λόγω του φαινομένου μετατόπισης των διεθνών ταξιδιωτικών περιορισμών. Ωστόσο, η κατάσταση έχει επιβραδυνθεί, καθώς πολλές χώρες έρχονται αντιμέτωπες με νέα κύματα του ιού. Ο εγχώριος τουρισμός σημείωσε κατά το τέλος του 2020 σημαντικά χαμηλά ποσοστά σε σχέση με τα επίπεδα προ-πανδημίας. Η Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, παραδείγματα χάριν, προέβλεπαν μία μείωση του εγχώριου τουρισμού στο 45-50% το 2020. Επίσης, δεν έχουν επωφεληθεί όλοι οι προορισμοί ή οι επιχειρήσεις, λόγω των συνεχιζόμενων περιορισμών μετακίνησης εντός των χωρών, αλλά και λόγω των μεταβαλλόμενων προτύπων ζήτησης και της καταναλωτικής συμπεριφοράς.

Όλα τα παραπάνω έχουν εμφανείς οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις για πολλούς

¹ Ο διεθνής τουρισμός αναφέρεται στον τουρισμό, προϋπόθεση του οποίου είναι η διάσχιση των συνόρων για τουριστικούς σκοπούς (αναψυχή, εργασία κ.τ.λ.). Οι προσεγγίσεις του ΟΟΣΑ βασίζονται στις διεθνείς τουριστικές αφίξεις στην περιοχή, όπου δραστηριοποιείται ο οργανισμός.

4 |

ανθρώπους, μέρη και επιχειρήσεις, αλλά και για την ευρύτερη οικονομία. Ο τουρισμός αναπαράγει τη ροή του ξένου συναλλάγματος, στηρίζει την εργασία και τις επιχειρήσεις, δίνει ώθηση στην περιφερειακή ανάπτυξη και ενισχύει τις τοπικές κοινωνίες. Προ πανδημίας, ο τομέας συνέβαλε άμεσα στο 4,4% του ΑΕΠ, στο 6,9% της εργασιακής απασχόλησης και στο 21,5% των εξαγωγικών υπηρεσιών στις χώρες του ΟΟΣΑ, κατά μέσο όρο (και στο 6,5% των παγκόσμιων εξαγωγών, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου³). Ωστόσο, τα ποσοστά αυτά είναι υψηλότερα σε πολλές χώρες του ΟΟΣΑ, στις οποίες ο τουρισμός αποτελεί κύρια πηγή οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως στη Γαλλία (7,4% του ΑΕΠ), στην Ελλάδα (6,8%), στην Ισλανδία (8,6%), στο Μεξικό (8,7%), στην Πορτογαλία (8%) και στην Ισπανία (11,8%). Επίσης σημαντικές είναι και οι έμμεσες επιδράσεις του τουρισμού που επιτείνουν το μέγεθος της ζημίας στις εθνικές και τοπικές οικονομίες.

**Πλαίσιο 1. Προβλέψεις για την απόδοση και την ανάκαμψη του τουρισμού:
επιλεγμένα παραδείγματα χωρών**

Καναδάς: οι αναθεωρημένες τουριστικές εκτιμήσεις του κυβερνητικού οργανισμού «Destination Canada» βασίζονταν στο άνοιγμα των καναδικών συνόρων τον Ιανουάριο του 2021. Ο οργανισμός ανέπτυξε δύο πιθανά σενάρια για το 2020, βασισμένα σε διαφορετικούς πιθανούς συντελεστές μετατροπής του εξερχόμενου καναδικού τουρισμού σε εσωτερικές μετακινήσεις.

- Σενάριο 1: Αν υποθέσουμε ότι μόνο το 20% της ζήτησης επί του καναδικού εξερχόμενου τουρισμού μετατρέπεται σε εγχώριο τουρισμό, τότε οι τουριστικές δαπάνες μειώνονται κατά 61% (41.3 δις καναδικά δολάρια) και οι συναφείς με τον τουρισμό εργασίες μειώνονται κατά 55% (σε 324.000).
- Σενάριο 2: Αν υποθέσουμε ότι το 100% της ζήτησης επί του καναδικού εξερχόμενου τουρισμού μετατρέπεται σε εγχώριο τουρισμό, οι τουριστικές δαπάνες μειώνονται κατά 43% (59.7 δις καναδικά δολάρια) και οι συναφείς με τον τουρισμό εργασίες μειώνονται κατά 41% (σε 443.500).

Κροατία: Οι εκτιμήσεις των τουριστικών ροών αναθεωρούνται κάθε 15 ημέρες, ακολουθώντας μία ανασκόπηση των νεότερων συστάσεων ταξιδιωτικής ασφάλειας και της επιδημιολογικής κατάστασης. Τα στοιχεία αυτά έχουν αντληθεί από δεδομένα του συστήματος e-Visitor, το οποίο παρέχει ημερήσιες ενημερώσεις. Κατά το έτος 2020 αναμενόταν πτώση της τουριστικής κίνησης σε ποσοστό 50%.

Γερμανία: το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Κέντρο Ικανοτήτων, όσον αφορά τις εκτιμήσεις που αφορούσαν την τουριστική ανάκαμψη από τον Ιούλιο του 2020, αναγνώρισε τρία πιθανά σενάρια για την ανάκαμψη του εγχώριου και του διεθνούς τουρισμού. Σύμφωνα με το κεντρικό σενάριο, ο εγχώριος τουρισμός αναμένεται να ανακάμψει, φτάνοντας στα επίπεδα του 2019, το καλοκαίρι του 2021, ενώ η ανάκαμψη του διεθνούς τουρισμού αναμένεται τον Απρίλιο του 2023 (δύο χρόνια αργότερα). Ο ετήσιος κύκλος εργασιών πρόκειται να παρουσιάσει σε σχέση με το 2019 πτώση κατά: 42% στον εγχώριο και 57% στον διεθνή τουρισμό το 2020, 14% στον εγχώριο και 52% στον διεθνή τουρισμό το 2021 και 30% στο διεθνή τουρισμό το 2022.

Ελβετία: Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Οικονομικής Έρευνας της Ελβετίας (KOF), ο αριθμός των διανυκτερεύσεων μειώθηκε κατά 34% το 2020. Η πτώση της εγχώριας ζήτησης εκτιμάται πως θα είναι σχετικά μικρή (μειωμένη κατά 14%), ενώ σημαντική θα είναι η απώλεια των διεθνών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (κατά 55%). Η εγχώρια και ευρωπαϊκή ζήτηση αναμένεται να ανακάμψει σταδιακά. Ωστόσο, δεν προβλέπεται ανάκαμψη της ζήτησης, όσον αφορά τις υπερπόντιες αγορές. Με εξαίρεση κάποιους δημοφιλείς προορισμούς, οι ξενοδοχειακές τιμές θα σημειώσουν επίσης πτώση και θα ανακάμψουν το 2022. Οι τιμές των εισιτηρίων στους ορεινούς σιδηροδρόμους θα μπορούσαν να αυξηθούν σημαντικά, σε περίπτωση που ο αριθμός των επιβατών μειωθεί δραστικά.

Ηνωμένο Βασίλειο: το τουριστικό συμβούλιο της Βρετανίας «VisitBritain» έχει διαμορφώσει μια σειρά από σενάρια, σχετικά με τη βραχυπρόθεσμη επίδραση στον εισερχόμενο και τον εγχώριο τουρισμό. Σύμφωνα με το κεντρικό σενάριο, οι αφίξεις του εισερχόμενου τουρισμού προβλέπεται να μειωθούν κατά 73% με μια αντίστοιχη πτώση των ταξιδιωτικών δαπανών κατά 79% (τελευταία ενημέρωση αρχές Οκτωβρίου, 2020). Όσον αφορά τον εγχώριο τουρισμό, το κεντρικό σενάριο προβλέπει πτώση 49% στα ταξίδια και τις δαπάνες.

Το πάγωμα του τουρισμού έχει παράπλευρες συνέπειες στον ευρύτερο κλάδο της οικονομίας, δεδομένης της αλληλένδετης φύσεως του χρηματοοικονομικού τομέα. Ο ΟΟΣΑ εκτιμά ότι περισσότερο από το 1/3 της προστιθέμενης αξίας στον τουρισμό που προκύπτει από την εγχώρια οικονομία, προέρχεται από έμμεσες οδούς, αντανakλώντας το εύρος και το βάθος των σχέσεων συμπληρωματικότητας μεταξύ του τουρισμού και των άλλων τομέων (π.χ. παραγωγή τροφίμων, γεωργία, μεταφορές, επιχειρηματικές υπηρεσίες). Εντωμεταξύ, η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD) εκτιμά, ότι οι απώλειες στο παγκόσμιο ΑΕΠ, λόγω της κρίσης του τουρισμού, θα μπορούσαν να αγγίξουν το 2,8% του παγκόσμιου ΑΕΠ (1,2 τρις δολάρια), σε περίπτωση που οι διεθνείς αφίξεις μειωθούν κατά 66%. Πιο εμφανείς θα είναι οι επιπτώσεις σε χώρες, όπως η Κροατία (πιθανή πτώση του ΑΕΠ κατά 8%), η Πορτογαλία (6%), το Μαρόκο (4%), η Ελλάδα (4%), η Ιρλανδία (3%) και η Ισπανία (3%). Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να οδηγήσει σε πτώση του παγκόσμιου ΑΕΠ κατά 4,2% (3,3 τρις δολάρια), εάν οι ροές του διεθνούς τουρισμού ανασταλούν για διάστημα δώδεκα μηνών.

Η κρίση θέτει σε κίνδυνο εκατομμύρια δουλειές στον τουριστικό τομέα. Ο τουρισμός αποτελεί έναν κλάδο που απαιτεί σκληρή δουλειά και παρέχει όγκο εργασιών για εργαζόμενους χαμηλής ειδικευσης, σε συνδυασμό και με εργασίες υψηλής ειδικευσης. Σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (ILO), οι επιμέρους κλάδοι των υπηρεσιών παροχής καταλύματος και σίτισης προσφέρουν εργασία σε 144 εκατομμύρια εργαζόμενους παγκοσμίως, περίπου το 30% των οποίων απασχολούνται σε μικρές τουριστικές επιχειρήσεις των 2-9 εργαζόμενων. Πολλές από αυτές τις δουλειές απαιτούν άμεση επαφή με τον πελάτη, εκθέτοντας τους εργαζόμενους σε υγιονομικούς κινδύνους που απορρέουν από τον ιό (π.χ. σερβιτόροι, αεροσυνοδοί, υπάλληλοι υποδοχής).

Το μέγεθος της απώλειας των θέσεων εργασίας δεν είναι ακόμη ξεκάθαρο, καθώς η κυβερνητική ενίσχυση έχει προστατέψει τους εργαζόμενους από τον πλήρη αντίκτυπο της πανδημίας. Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού (WTTC) εκτιμά, ότι πάνω από 174 εκατομμύρια δουλειές βρέθηκαν σε κίνδυνο παγκοσμίως το έτος 2020. Το Κοινό Κέντρο Ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υπολογίζει πως περίπου 6,6-11,7 εκατομμύρια εργασίες σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται και/ή είναι εξαρτώμενες από τις τουριστικές δραστηριότητες, πιθανώς βρίσκονται σε κίνδυνο μείωσης των εργασιακών ωρών ή μόνιμης απώλειας, αντιπροσωπεύοντας το 3,2-5,6% του συνολικού ενεργού πληθυσμού στην Ε.Ε. Γυναίκες, άτομα νεαρής ηλικίας, άτομα στις αγροτικές κοινότητες, αυτόχθονες και απασχολούμενοι σε άτυπη εργασία επηρεάζονται δυσανάλογα, ομάδες ανθρώπων που είναι πιο πιθανό να απασχοληθούν σε μικρο- επιχειρήσεις ή σε μικρού μεγέθους τουριστικές επιχειρήσεις.

Οι εκτιμήσεις σε εθνικό επίπεδο αντανakλούν το μέγεθος της επίδρασης της κρίσης στον τουρισμό, αλλά και τις προκλήσεις που αφορούν τη διαδικασία προβλέψεων σε μια ταχέως κινούμενη και αβέβαιη κατάσταση. Η ποσοτικοποίηση της τρέχουσας και της μελλοντικής επίδρασης της κρίσης στον τουριστικό τομέα είναι απαιτητική, καθώς η κρίση αποκαλύπτει αδυναμίες στα στατιστικά πληροφοριακά συστήματα του τουρισμού, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης ισχυρών, συγκρίσιμων και έγκαιρων δεδομένων που να δικαιολογούν πολιτικές και επιχειρηματικές αποφάσεις. Τα διαθέσιμα στοιχεία υπογραμμίζουν την εσπευσμένη πτώση στις ροές του διεθνούς τουρισμού και στις τουριστικές δαπάνες, όπως και την ελάττωση των εγχώριων τουριστικών δραστηριοτήτων.

Οι προσπάθειες για πρόβλεψη του αντίκτυπου της πανδημίας στην οικονομία του τουρισμού έχουν επανειλημμένως κυριευθεί από την ραγδαία εξελισσόμενη υγειονομική κατάσταση και τις αλλαγές στα περιοριστικά μέτρα. Οι παραδοσιακές μέθοδοι πρόβλεψης αποδεικνύονται αναξιόπιστες στην τρέχουσα κατάσταση. Το πλαίσιο 1 παρουσιάζει προβλέψεις που αφορούν την επίδοση του εγχώριου και του διεθνούς τουρισμού σε επιλεγμένες χώρες για το έτος 2020. Όσον αφορά τις προβλέψεις του ΟΟΣΑ, οι προσεγγίσεις που βασίζονται σε κάποιο σενάριο παρέχουν κάποιες οδηγίες σχετικά με την τουριστική ανάκαμψη, αλλά είναι υποχρεωτικά βασισμένες σε εικασίες και απλουστεύσεις και υπόκεινται συνεχώς σε προσαρμογές και διορθώσεις.

REBUILDING TOURISM FOR THE FUTURE: COVID-19 POLICY RESPONSES AND RECOVERY © OECD 2020

Το μέλλον του τουρισμού είναι εξαιρετικά αβέβαιο και η ανάκαμψη θα εξαρτηθεί από τις σχετικές επιπτώσεις της οικονομικής και υγειονομικής κρίσης, λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη και τους παράπλευρους παράγοντες της ζήτησης και της προσφοράς. Τα παραπάνω περιλαμβάνουν την εξέλιξη της πανδημίας, τη διαθεσιμότητα των εμβολίων (η κάποιου διαφορετικού ελεγκτικού μέτρου), την άρση των ταξιδιωτικών περιορισμών, καθώς επίσης την επιβίωση και την ετοιμότητα των επιχειρήσεων εντός του τουριστικού συστήματος να ανταποκριθούν στη ζήτηση, τις επιδράσεις στην καταναλωτική εμπιστοσύνη και στην ταξιδιωτική συμπεριφορά και τις εξελίξεις στην ευρύτερη οικονομία. Η παγκόσμια κλίμακα και η διευρυμένη διάρκεια της κρίσης, η συνεχής αβεβαιότητα και η αλληλένδετη οικονομική και υγειονομική φύση της, την διακρίνουν σε σχέση με προηγούμενα πλήγματα του τουριστικού συστήματος.

Πέραν της οικονομίας του τουρισμού, η πανδημία έχει πυροδοτήσει μία παγκόσμια οικονομική κρίση και αυτό με τη σειρά του έχει επιπτώσεις στην τουριστική ανάκαμψη. Ο ΟΟΣΑ προέβλεψε απότομη πτώση του παγκόσμιου ΑΕΠ το 2020 κατά 4,2%, προτού αυτό επιστρέψει στα επίπεδα προ-πανδημίας έως το τέλος του 2021. Το μέλλον προβλέπεται πιο αισιόδοξο, καθώς η πρόοδος των εμβολιασμών έχει αναζωπυρώσει τις ελπίδες. Όμως, οι προκλήσεις παραμένουν και η ανάκαμψη θα είναι ανομοιόμορφη από χώρα σε χώρα και από τομέα σε τομέα. Η ανάπτυξη έχει αποκατασταθεί σε πολλούς κλάδους της οικονομίας, αλλά ο τουρισμός και άλλοι τομείς παρουσιάζουν μια πιο αργή ανταπόκριση και αυτό επηρεάζει την ανάκαμψη σε πολλές χώρες.

Πλαίσιο 2: Πιθανές μακροχρόνιες πολιτικές επιπτώσεις του τουρισμού: αρχικές απόψεις των χωρών

Η βιωσιμότητα ίσως γίνει πιο διακριτή στις τουριστικές επιλογές, λόγω της μεγαλύτερης επίγνωσης στα θέματα της κλιματικής αλλαγής και των δυσμενών επιδράσεων του τουρισμού στο περιβάλλον. Οι περιοχές φυσικού κάλλους, οι περιφερειακοί και τοπικοί προορισμοί αναμένεται να δώσουν ώθηση στην ανάκαμψη και οι συντομότερες ταξιδιωτικές αποστάσεις ίσως έχουν ως συνέπεια λιγότερο δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Ο εγχώριος τουρισμός αναμένεται να επωφεληθεί, καθώς οι άνθρωποι προτιμούν να ταξιδεύουν στον τόπο τους και να επισκέπτονται προορισμούς εντός της χώρας τους.

Οι ημεδαποί τουρίστες είναι συνήθως πιο ευαίσθητοι όσον αφορά τις τιμές και τείνουν να έχουν χαμηλότερες αγοραστικές συνήθειες.

Η ταξιδιωτική εμπιστοσύνη έχει δεχθεί ισχυρό πλήγμα από την κρίση και την συνεχή αβεβαιότητα. Αυτό ίσως οδηγήσει σε μείωση της ζήτησης και της τουριστικής κατανάλωσης που ακόμα συνεχίζει να υπάρχει, αρκετό διάστημα μετά το πρωταρχικό πλήγμα.

Η ταξιδιωτική συμπεριφορά θα επηρεαστεί από την εξέλιξη της κρίσης, όπως και οι μακροπρόθεσμες ταξιδιωτικές τάσεις, οι οποίες αναδιαμορφώνονται ανάλογα με τον τρόπο που οι άνθρωποι επιλέγουν να ταξιδέψουν. Τα παραπάνω ίσως περιλαμβάνουν την εμφάνιση νέων εξειδικευμένων τομέων και τμημάτων της αγοράς και μεγαλύτερη εστίαση στα πρωτόκολλα ασφαλείας και τις ανέπαφες τουριστικές εμπειρίες.

Η ασφάλεια και η υγιεινή έχουν γίνει βασικοί παράγοντες για την επιλογή προορισμών και τουριστικών δραστηριοτήτων. Πιο πιθανό είναι οι άνθρωποι να προτιμούν «ιδιωτικές λύσεις», όταν ταξιδεύουν, αποφεύγοντας τις συναθροίσεις και θέτοντας ως πρώτη επιλογή τους τα ιδιωτικά μέσα μεταφοράς, κάτι το οποίο ίσως επιδράσει αρνητικά στο περιβάλλον.

Η δομική αλλαγή στην τουριστική προσφορά αναμένεται εντός του συστήματος. Δεν θα επιβιώσουν όλες οι επιχειρήσεις από την κρίση και η ισχύς του τουριστικού κλάδου είναι πιθανό να ελαττωθεί για κάποια περίοδο, περιορίζοντας την ανάκαμψη του.

Η έλλειψη δεξιοτήτων στον τουριστικό τομέα ίσως επιδεινωθεί, καθώς πολλές δουλειές χάθηκαν και οι εργαζόμενοι θα ανακατανεμηθούν σε διαφορετικούς κλάδους.

Οι μειωμένες επενδύσεις θα αναδείξουν την ανάγκη για ενεργές πολιτικές αποφάσεις που θα κινητοποιήσουν και θα αποκαταστήσουν τις επενδύσεις στον κλάδο του τουρισμού, με σκοπό τη διατήρηση της ποιότητας της τουριστικής προσφοράς και την ανάδειξη μιας βιώσιμης ανάκαμψης.

Η ψηφιοποίηση των τουριστικών υπηρεσιών θα συνεχίσει με ταχείς ρυθμούς, συμπεριλαμβάνοντας μεγαλύτερη χρήση του αυτοματισμού, των ανέπαφων συναλλαγών και υπηρεσιών, των εικονικών εμπειριών και της παροχής πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο.

Η τουριστική πολιτική θα πρέπει να βρίσκεται σε ετοιμότητα και μακροπρόθεσμα θα κινηθεί σε πιο ευέλικτα συστήματα, ικανά να προσαρμόζονται γρηγορότερα σε αλλαγές στα κεντρικά ζητήματα πολιτικής. Η διαχείριση κρίσεων θα αποτελέσει έναν συγκεκριμένο τομέα εστίασης. Τα πολιτικά ζητήματα ασφάλειας και υγείας επίσης.

REBUILDING TOURISM FOR THE FUTURE: COVID-19 POLICY RESPONSES AND RECOVERY © OECD 2020

Είναι πολύ νωρίς να πούμε ποιες θα είναι οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της κρίσης στον τουρισμό, αλλά μια επιστροφή στην καθιερωμένη επιχειρηματική δραστηριότητα είναι εξαιρετικά απίθανη. Ο τουριστικός κλάδος θα είναι πολύ διαφορετικός το 2021 σε σχέση με το 2019. Όσο περισσότερο συνεχίζεται η κρίση, τόσο πιο πολλές δουλειές θα χάνονται, τόσο μεγαλύτερες θα είναι οι επιπτώσεις στην ταξιδιωτική συμπεριφορά και τόσο δυσκολότερο θα είναι να αναδομηθεί η τουριστική οικονομία. Αυτό δημιουργεί μεν προκλήσεις για τον τομέα, αλλά δημιουργεί επίσης και ευκαιρίες προς εφαρμογή της καινοτομίας, προς κινητοποίηση νέων επιχειρηματικών μοντέλων, προς εξερεύνηση νέων αγορών, άνοιγμα νέων προορισμών και μετακίνηση προς πιο βιώσιμα και ανθεκτικά τουριστικά αναπτυξιακά μοντέλα. Το Πλαίσιο 2. παρουσιάζει κάποιες από τις πιθανές μακροπρόθεσμες επιπτώσεις που ίσως προκύψουν και τις συνέπειές τους σε πολιτικό επίπεδο.

Η κρίση αυτή αποτελεί έκκληση προς τις κυβερνήσεις σε όλα τα επίπεδα να αναλάβουν ισχυρή και συντονισμένη πολιτική δράση, ώστε να περιορίσουν τις επιπτώσεις και να στηρίξουν την ανάκαμψη του τουρισμού. Είναι επίσης, μια ευκαιρία να εκμεταλλευτούν τις νέες τεχνολογίες, να εφαρμόσουν οικολογικές στρατηγικές ανάκαμψης και να στραφούν σε πολιτικές και επιχειρηματικές πρακτικές που εναρμονίζονται καλύτερα με τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες του κλάδου. Οι πολιτικοί ιθύνοντες θα πρέπει να αξιοποιήσουν την ευκαιρία να επανεκκινήσουν την τουριστική οικονομία πάνω σε μία πιο δυνατή, πιο δίκαιη και πιο βιώσιμη βάση. Η κρίση και τα σχέδια ανάκαμψης που τίθενται σε εφαρμογή αποτελούν μία σπάνια ευκαιρία για κατεύθυνση προς πιο βιώσιμα και ανθεκτικά μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο τουρισμός κατέχει υψηλή θέση στην παγκόσμια πολιτική ατζέντα και παρόμοιες εκκλήσεις έχουν υπάρξει και από άλλους παγκόσμιους οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένου του ΟΗΕ, της Παγκόσμιας Τράπεζας, και του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Οι υπουργοί τουρισμού της Ομάδας G20, στην Diriyah Communiqué, αναγνώρισαν, ότι η νόσος COVID-19 ίσως επιφέρει μια παραδειγματική αλλαγή στον ταξιδιωτικό και τον τουριστικό τομέα και δεσμεύτηκαν να συνεχίσουν να συνεργάζονται, ώστε να στηρίξουν εκείνους που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση και να υποστηρίξουν μια ανάκαμψη βιώσιμη που δεν αποκλείει τον τουριστικό τομέα.

Αντλώντας τα πρώτα συμπεράσματα και χαράσσοντας ανοδική πορεία για την τουριστική πολιτική

Η κρίση της COVID-19 αποτέλεσε ένα τεράστιο πλήγμα για την οικονομία του τουρισμού, τον βιοπορισμό των ανθρώπων, τις γειτονιές και τις επιχειρήσεις τους. Καθώς η πανδημία συνεχίζει να εξελίσσεται, οι πλήρεις επιπτώσεις δεν είναι ακόμα ξεκάθαρες. Ωστόσο, μια επιστροφή στην κανονικότητα είναι απίθανη. Οι πολιτικοί ιθύνοντες θα χρειαστεί να αντλήσουν διδάγματα μέσω της κρίσης και να οικοδομήσουν μια πιο δυνατή, μια πιο ανθεκτική τουριστική οικονομία για το μέλλον. Ενώ είναι ακόμη νωρίς να πούμε με βεβαιότητα ποια θα είναι αυτά, περιγράφεται συνοπτικά ένας αριθμός αρχικών συμπερασμάτων:

- **Η κρίση αποτέλεσε έκκληση για δράση των κυβερνήσεων, σε όλα τα επίπεδα, ώστε να ανταποκριθούν με τρόπο οργανωμένο και υπογράμμισε τη σημασία των πολιτικών προσεγγίσεων του ενσωματωμένου τουρισμού προς στήριξη της ανάκαμψης.** Η παράδοση στοχευμένων και εύκολα προσβάσιμων βοηθημάτων όσο το δυνατόν πιο γρήγορα και αποτελεσματικά σε ευάλωτες τουριστικές επιχειρήσεις, σε εργάτες και τουρίστες ήταν και συνεχίζει να είναι κρίσιμης σημασίας. Η κυβέρνηση, σε όλα τα επίπεδα, και ο ιδιωτικός τομέας θα πρέπει να είναι καλύτερα προετοιμασμένοι και να έχουν την ικανότητα να αντιδρούν και να προσαρμόζονται γρήγορα. Κάτι τέτοιο απαιτεί πιο ουσιαστική αξιολόγηση των κινδύνων, μηχανισμούς αντιμετώπισης της κρίσης και πιο στενή συνεργασία – σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- **Η δυναμική πολυμερής συνεργασία και η ισχυρή στήριξη είναι βασικά στοιχεία για την επαναλειτουργία του τουρισμού.** Οι χώρες θα πρέπει να δράσουν συνεργατικά, καθώς οι δράσεις που λαμβάνει μία κυβέρνηση έχουν επιπτώσεις σε ταξιδιώτες και επιχειρήσεις άλλων χωρών, αλλά και στο παγκόσμιο τουριστικό σύστημα. Οι χώρες χρειάζεται να αναπτύξουν συστήματα συνεργασίας κατά μήκος των συνόρων τους, με σκοπό την ασφαλή συνέχιση των ταξιδιών, την αποκατάσταση της ταξιδιωτικής και της επιχειρηματικής εμπιστοσύνης, την αύξηση της ζήτησης και την επιτάχυνση της τουριστικής ανάκαμψης. Περισσότερα αποτελεσματικά διεθνή συστήματα συνεργασίας είναι επίσης αναγκαία για την αντιμετώπιση μελλοντικών κρίσεων.
- **Αναγκαία κρίνεται η παροχή βοηθημάτων για τον τουριστικό κλάδο, που θα καλύπτουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των εργατών του τουρισμού, των επιχειρήσεων και των προορισμών και θα συνδράμουν στην ευρύτερη οικονομική ανάκαμψη.** Ο τουρισμός έχει επωφεληθεί ιδιαίτερα από τα γενικότερα οικονομικά μέτρα τόνωσης. Ωστόσο, είναι ένας από τους πιο βαριά πληγόμενους τομείς και θα επηρεάσει την ευρύτερη μακροοικονομική ανάκαμψη σε πολλές χώρες. Τα μέρη του τουριστικού συστήματος που ακόμα δεν είναι έτοιμα να επαναλειτουργήσουν και στα οποία η ζήτηση πιθανώς να είναι χαμηλή ή περιορισμένη για κάποιο διάστημα, χρίζουν ιδιαίτερης προσοχής, το ίδιο και οι προορισμοί και οι μικρές επιχειρήσεις που επλήγησαν σοβαρά από την κρίση και είναι οι πιο ευάλωτες.

- **Η συνεχής κυβερνητική υποστήριξη θα πρέπει να ξεκινήσει με την οικοδόμηση μιας πιο βιώσιμης και ανθεκτικής τουριστικής οικονομίας.** Οι προορισμοί και οι τουριστικές επιχειρήσεις χρίζουν βοήθειας, ώστε να είναι έτοιμες προς παροχή τουριστικών υπηρεσιών που να ανταποκρίνονται στη ζήτηση, όταν επέλθει η ανάκαμψη. Σημαντική θα είναι η συνεργασία με τις τουριστικές επιχειρήσεις, με σκοπό να διατηρήσουν τη βιωσιμότητά τους και μετά το πέρας της κυβερνητικής στήριξης, καθώς ήδη ξεκινούν να αντιμετωπίζουν τις μακροπρόθεσμες συνέπειες της κρίσης. Τα μέτρα θα πρέπει να προϋποθέτουν όλο και περισσότερο την επίτευξη ευρύτερων περιβαλλοντικών, οικονομικών και κοινωνικών στόχων.
- **Η παροχή πολιτικής σαφήνειας και τα βήματα προς περιορισμό της αβεβαιότητας (στο μέτρο του δυνατού) θα είναι καίριας σημασίας για την υποστήριξη της τουριστικής ανάκαμψης.** Το μέλλον της οικονομίας του τουρισμού παραμένει εξαιρετικά αβέβαιο και η επιχειρηματική και ταξιδιωτική εμπιστοσύνη έχουν δεχθεί μεγάλο πλήγμα. Η σαφής επικοινωνία, η καλοσχεδιασμένη πολιτική πληροφόρησης και η διαφάνεια των επιδημιολογικών κριτηρίων θα είναι στοιχεία ιδιαίτερας σημασίας, όπου υπάρχει ανάγκη για αλλαγή των ταξιδιωτικών περιορισμών και των περιοριστικών μέτρων, που θα ανταποκρίνονται στις εξάρσεις του ιού και στη μεταβαλλόμενη υγειονομική κατάσταση.
- **Η βελτίωση της βάσης τεκμηρίων προς δικαιολόγηση των πολιτικών και επιχειρηματικών αποφάσεων θα είναι αποφασιστικής σημασίας, μέσω της συλλογής πληροφοριών, της έρευνας και της ανάλυσης δεδομένων.** Η κρίση τόνισε τις ελλείψεις, όσον αφορά τη διαθεσιμότητα σε έγκαιρα, συγκρίσιμα, λεπτομερή δεδομένα σε τάχιστα εξελισσόμενες καταστάσεις. Χρειάζονται αξιόπιστοι και σταθεροί δείκτες, ώστε να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων και των πρωτοβουλιών και να παρακολουθήσουν την πρόοδο της τουριστικής ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Οι λύσεις που θα επικεντρώνονται στους κινδύνους, με σκοπό την ασφαλή άρση των ταξιδιωτικών περιορισμών και την επαναφορά της λειτουργίας του διεθνούς τουριστικού συστήματος, θα πρέπει να βασίζονται σε αξιόπιστα επιστημονικά στοιχεία. Οι λύσεις αυτές θα πρέπει επίσης να είναι εύκολα εφαρμόσιμες, με επαρκή διαθέσιμη ισχύ προς διασφάλιση της αξιόπιστης λειτουργίας των συστημάτων αυτών.
- **Η κρίση είναι μια μοναδική ευκαιρία για υιοθέτηση πιο δίκαιων, βιώσιμων και ανθεκτικών μοντέλων τουριστικής ανάπτυξης.** Η πανδημία έφερε στο φως, για άλλη μια φορά, ελλείψεις στο σύστημα του τουρισμού και την ευαισθησία του σε εξωτερικά πλήγματα. Είναι επείγουσα ανάγκη να πραγματοποιηθεί επέκταση και ενδυνάμωση της τουριστικής οικονομίας, να γίνει καλύτερη προετοιμασία για μελλοντικά πλήγματα, να αντιμετωπιστούν οι χρόνιες διαρθρωτικές αδυναμίες και να ενθαρρυνθούν οι ψηφιακές και οι φιλικές προς το περιβάλλον αλλαγές, που θα είναι ουσιώδεις για τον σχηματισμό ισχυρών, δίκαιων και πιο βιώσιμων μοντέλων τουριστικής ανάπτυξης.

Επικοινωνία

Jane STACEY (✉ jane.stacey@oecd.org)

This paper is published under the responsibility of the Secretary-General of the OECD. The opinions expressed and the arguments employed herein do not necessarily reflect the official views of OECD member countries.

This document, as well as any data and map included herein, are without prejudice to the status of or sovereignty over any territory, to the delimitation of international frontiers and boundaries and to the name of any territory, city or area.

REBUILDING TOURISM FOR THE FUTURE: COVID-19 POLICY RESPONSES AND RECOVERY © OECD 2020

2.Πρωτότυπο Κείμενο

Rebuilding tourism for the future: COVID-19 policy responses and recovery

Updated 14 December 2020

The outlook for the tourism sector remains highly uncertain. The coronavirus (COVID-19) pandemic continues to hit hard, with international tourism expected to decrease by around 80% in 2020. Domestic tourism is helping to soften the blow, at least partially, and governments have taken impressive immediate action to restore and re-activate the sector, while protecting jobs and businesses. Many countries are also now developing measures to build a more resilient tourism economy post COVID-19. These include preparing plans to support the sustainable recovery of tourism, promoting the digital transition and move to a greener tourism system, and rethinking tourism for the future.

REBUILDING TOURISM FOR THE FUTURE: COVID-19 POLICY RESPONSES AND RECOVERY © OECD 2020

Tackling coronavirus (COVID-19) - Browse OECD contributions

Key messages: Rebuilding tourism is a priority, but the sector must become more sustainable and resilient in the future

Tourism continues to be one of the sectors hardest hit by the coronavirus pandemic and the outlook remains highly uncertain.

OECD expects international tourism to fall by around 80% in 2020. Destinations that rely heavily on international, business and events tourism are particularly struggling, with many coastal, regional and rural areas faring better than cities.

Encouraging news on vaccines has boosted hopes for recovery but challenges remain, with the sector expected to remain in survival mode until well into 2021.

Domestic tourism has restarted and is helping to mitigate the impact on jobs and businesses in some destinations. However, real recovery will only be possible when international tourism returns. This requires global co-operation and evidence-based solutions so travel restrictions can be safely lifted.

The survival of businesses throughout the tourism ecosystem is at risk without continued government support and although governments have taken impressive action to cushion the blow to tourism, to minimise job losses and to build recovery in 2021 and beyond, more needs to be done, and in a more co-ordinated way. Key policy priorities include:

- Restoring traveller confidence
- Supporting tourism businesses to adapt and survive
- Promoting domestic tourism and supporting safe return of international tourism
- Providing clear information to travellers and businesses, and limiting uncertainty (to the extent possible)
- Evolving response measures to maintain capacity in the sector and address gaps in supports
- Strengthening co-operation within and between countries
- Building more resilient, sustainable tourism

While flexible policy solutions are needed to enable the tourism economy to live alongside the virus in the short to medium term, it is important to look beyond this and take steps to learn from the crisis, which has revealed gaps in government and industry preparedness and response capacity. Co-ordinated action across governments at all levels and the private sector is essential.

The crisis is an opportunity to rethink tourism for the future. Tourism is at a crossroads and the measures put in place today will shape the tourism of tomorrow. Governments need to consider the longer-term implications of the crisis, while capitalising on digitalisation, supporting the low carbon transition, and promoting the structural transformation needed to build a stronger, more sustainable and resilient tourism economy.

This note is an abridged version of the OECD Tourism Paper:

Mitigating the impact of COVID-19 and preparing for recovery: <https://doi.org/10.1787/47045bae-en> .

REBUILDING TOURISM FOR THE FUTURE: COVID-19 POLICY RESPONSES AND RECOVERY © OECD 2020

Unprecedented scale of the tourism crisis, and outlook extraordinarily uncertain

The COVID-19 crisis has hit the tourism economy hard, with unprecedented effects on jobs and businesses. Tourism was one of the first sectors to be deeply impacted by the pandemic, as measures introduced to contain the virus led to a near-complete cessation of tourism activities around the world. The sector also risks being among one of the last to recover, with the ongoing travel restrictions and the global recession. This has consequences beyond the tourism economy, with the many other sectors that support, and are supported by, tourism also significantly impacted.

The unprecedented shock to the tourism economy is being compounded by the evolving sanitary situation. While positive news on vaccines has boosted the hopes of tourism businesses and travellers alike, challenges remain. Vaccine roll out will take some time, and the sector is potentially facing stop/start cycles for some time. This will further damage business and traveller confidence, and business survival prospects. Despite the proven resilience of the tourism economy to previous shocks, the sheer scale and combined economic and health nature of this crisis means that the road to recovery is highly uncertain. While there has been some resumption of international tourism activity, this remains very limited. Domestic tourism has restarted in many countries, but can only partially compensate for the loss of inbound tourism.

OECD now estimates international tourism¹ will fall by around 80% in 2020. No meaningful recovery in international tourism flows is foreseen until well into 2021, and is likely to take some years. This is in line with recent projections by other organisations. Latest UN World Tourism Organization (UNWTO) estimates point to a 70% decline year-on-year in international tourist arrivals in the first eight months of the year, with the loss in export revenues from international tourism eight times that recorded in 2009 amid the global financial crisis.² UNWTO now foresees a decline in international arrivals close to 70%, with recovery to pre-crisis levels not expected before 2023.

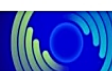
Domestic tourism is providing a much needed boost to help sustain many tourism destinations and businesses, and will continue to be a key driver of recovery in the short to medium term. There has been some pick up in domestic tourism activities since the middle of the year, due in part to displacement effects of international travel restrictions. However, this has been hindered as many countries face further waves of the virus, and domestic tourism is expected to end the year significantly down on pre-COVID levels. Spain and the United Kingdom, for example, are forecasting a decrease in domestic tourism by 45-50% in 2020. Also, not all destinations or businesses have benefited, due to ongoing restrictions on movement within countries and altered demand patterns and behaviours.

This is having very tangible economic and social consequences for many people, places and businesses, and the wider economy. Tourism generates foreign exchange, supports jobs and businesses, drives regional development and underpins local communities. Before the pandemic, the sector directly contributed 4.4% of GDP, 6.9% of employment, and 21.5% of service exports in OECD countries, on average (and 6.5% of global exports according to the World Trade Organisation³). However, these shares are much higher for several OECD countries, where tourism is a major driver of economic activities, such as France (7.4% of GDP), Greece (6.8%), Iceland (8.6%), Mexico (8.7%), Portugal (8.0%) and Spain (11.8%). The indirect impacts of tourism are also significant, exacerbating the size of the shock on national and local economies.

¹ International tourism refers to tourism that crosses national borders for tourism purposes (leisure, business etc.). OECD estimates are based on international tourism arrivals in the OECD area.

² UNWTO (2020), World Tourism Barometer, Volume 18, Issue 6, <https://doi.org/10.18111/wtobarometereng>. October 2020

³ World Trade Organisation Working Paper (2020), [International trade in travel and tourism services: economic impact and policy responses during the COVID-19 crisis](#), 26 August 2020.

Box 1. Forecasts for tourism performance and recovery: selected country examples

Canada: Revised tourism estimates from Destination Canada in July 2020 were based on a re-opening of the Canadian border in January 2021. Destination Canada developed two possible scenarios for 2020, based on different possible conversion rates of outbound Canadian tourism towards domestic travel:

- Scenario 1: assuming only 20% of Canadian outbound tourism demand is converted to domestic tourism, tourism expenditures drop by 61% (to CAD 41.3 billion) and jobs attributable to tourism drop by 55% (to 324 000).
- Scenario 2: assuming 100% of Canadian outbound tourism demand is converted to domestic tourism, tourism expenditures drop by 43% (to CAD 59.7 billion) and jobs attributable to tourism drop by 41% (443 500)

Croatia: Forecasts for tourism flows are revised every 15 days, following a review of the latest travel safety recommendations and epidemiological situation. This is informed by data from the e-Visitor system, which that provides daily updates. A 50% drop in tourism traffic is expected in 2020.

Germany: The German Federal Competence Centre for Tourism's latest "Recovery-Check" forecasts from July 2020 identify three possible scenarios for domestic and international tourism recovery. Under the central scenario, domestic tourism is expected to recover to 2019 levels in summer 2021, with international tourism recovery forecast for April 2023 (i.e. two years longer). Annual booked turnover compared to 2019 is expected to decline by: 42% in domestic and 57% in international tourism in 2020, 14% in domestic and 52% in international tourism in 2021, and 30% in international tourism in 2022.

Switzerland: According to the Swiss Economic Institute (KOF) the number of overnight stays is predicted to fall by 34% on 2020. The slump in domestic demand is forecast to be relatively small (down by 14%), with the loss in international business significant (down by 55%). Domestic and European demand is expected recover steadily, but demand from overseas markets is not expected to recover until 2023. With the exception of a few hotspots, hotel prices are also expected to fall and recover in 2022. Fares on mountain railways could rise significantly if passenger numbers are drastically reduced.

United Kingdom: VisitBritain have modelled a range of scenarios of the short-term impact on inbound and domestic tourism. Under the central scenario, inbound tourism arrivals are forecast to decline by 73%, with a corresponding decline in spending of 79% (last updated early October 2020). For domestic tourism, the central scenario forecasts a 49% decline in trips and spending.

The halt in tourism is having a knock-on impact on the wider economy, given the interlinked nature of the sector. The OECD estimates that more than a third of the tourism value added generated in the domestic economy comes from indirect impacts, reflecting the breadth and depth to linkages between tourism and other sectors (e.g. food production, agriculture, transport, business services).⁴ UNCTAD, meanwhile, estimates that global GDP losses due to the crisis in tourism could amount to 2.8% of the world's GDP (USD 1.2 trillion), if international tourist arrivals drop by 66%, with the consequences most marked in countries like Croatia (potential drop in GDP of 8%), Portugal (6%), Morocco (4%), Greece (4%),

⁴ OECD (2019), "Providing new OECD evidence on tourism trade in value added", *OECD Tourism Papers*, No. 2019/01, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/d6072d28-en>.

Ireland (3%) and Spain (3%). This could rise to a fall of 4.2% of world's GDP (USD 3.3 trillion) if international tourism flows are at a standstill for 12 months.⁵

The crisis is putting millions of jobs in the tourism sector at risk. Tourism is highly labour intensive and provides a high volume of jobs for low skilled workers, together with higher skilled jobs. According to the International Labour Organisation (ILO), the accommodation and food services subsectors alone globally provides employment for 144 million workers, about 30% of whom are employed in small tourism businesses with 2–9 employees.⁶ Many of these jobs are customer-facing, exposing workers also to the health risks from the virus (e.g. waiters, air stewards, hotel receptionists).

The scale of job losses is not yet apparent, as government supports have protected workers from the full impact of the pandemic. However, the World Travel and Tourism Council (WTTC) estimates that that up to 174 million jobs are at risk globally in 2020.⁷ The European Commission's Joint Research Centre forecasts that between 6.6 - 11.7 million jobs in businesses operating and/or dependent on tourism-related activities could be at risk of reduction in working hours or permanent losses in 2020, representing between 3.2% and 5.6% of the total active population in the European Union.⁸ Women, young people, rural communities, indigenous people and informal workers are disproportionately affected – groups that are more likely to be employed in micro or small tourism businesses.

National level estimates similarly reflect the scale of the impact on tourism, together with the challenges in making predictions in a fast moving and uncertain situation. Quantifying the current and future impacts of the crisis on the tourism sector is challenging, with the crisis exposing shortcomings in tourism statistical information systems, including a lack of robust, comparable and timely data to inform policy and business decisions. Available evidence highlights the precipitous drop in international travel flows and tourism spending, as well as the contraction of domestic tourism activities.

Attempts to forecast the impact of the pandemic on the tourism economy have repeatedly been overtaken by the rapidly evolving sanitary situation, and changes to containment measures. Traditional forecasting methods are unreliable in the current environment. Box 1 presents forecasts for domestic and international tourism performance in 2020 from selected countries. As with the OECD projections, scenario-based approaches provide some directions for tourism recovery, but are necessarily based on assumptions and simplifications, and subject to ongoing adjustment and revision.

The outlook for tourism is extraordinarily uncertain, and recovery will depend on the interlinked consequences of the economic and health crisis on demand and supply side factors. These include the evolution of the pandemic, availability of a vaccine (or alternative control measures), and the lifting of travel restrictions, as well as the survival and readiness of businesses throughout the tourism ecosystem to meeting demand, impacts on consumer confidence and travel behaviour, and developments in the wider economy. The global scale and extended duration of the crisis, continued uncertainty, and the interlinked economic and health nature of this crisis makes it unlike any previous shock to the tourism system.

Beyond the tourism economy, the pandemic has triggered a global economic crisis, and this in turn has consequences for tourism recovery. OECD predicts that global GDP will fall sharply by 4.2% in 2020, before returning to pre-pandemic levels by the end of 2021. The road ahead is brighter as progress

⁵ UNCTAD (2020), [Covid-19 and Tourism: Assessing the Economic Consequences](#) (UNCTAD/DITC/INF/2020/3), 2 July 2020

⁶ ILO Briefing note (2020), [The impact of COVID-19 on the tourism sector](#), June 2020

⁷ WTTC Press Release, [174 million Travel and Tourism jobs could be lost due to COVID-19 and travel restrictions](#), 29 October 2020

⁸ European Commission Joint Research Centre (2020), [Behavioural changes in tourism in times of Covid-19: Employment scenarios and policy options](#), JRC Science for Policy Report

on vaccines has lifted hopes, but challenges remains and recovery will be uneven across countries, and across sectors. Growth has rebounded in many parts of the economy, but tourism and other sectors have been slower to bounce back, and this is impacting recovery in many countries⁹.

Box 2. Potential long lasting tourism policy implications: initial country views

Sustainability may become more prominent in tourism choices, due to greater awareness of climate change and adverse impacts of tourism. Natural areas, regional and local destinations are expected to drive the recovery, and shorter travel distances may result in a lower environmental impact of tourism.

Domestic tourism is expected to benefit, as people prefer to stay local and visit destinations within their own country. Domestic tourists are often more price-sensitive and tend to have lower spending patterns.

Traveller confidence has been hit hard by the crisis, and the ongoing uncertainty. This may lead to a decline in demand and tourism consumption that continues well long after the initial shock.

Traveller behaviour will be influenced by the evolution of the crisis, as well as longer term consumer trends that are reshaping in the way people travel. This may include the emergence of new niches and market segments, and a greater focus on safety protocols and contactless tourism experiences.

Safety and hygiene have become key factors to select destinations and tourism activities. People are likely to prefer 'private solutions' when travelling, avoiding big gatherings, and prioritising private means of transport, which may have an adverse impact on the environment.

Structural change in tourism supply is expected across the ecosystem. Not all businesses will survive the crisis and capacity in the sector is likely to be reduced for a period, limiting the recovery.

Skills shortages in the tourism sector may be exacerbated, as many jobs are lost and workers will redeploy to different sectors.

Reduced investment will call for active policies to incentivise and restore investment in the tourism sector to maintain the quality of the tourism offer and promote a sustainable recovery.

Digitalisation in tourism services is expected to continue to accelerate, including a higher use of automation, contact-less payments and services, virtual experiences, real-time information provision.

Tourism policy will need to be more reactive and in the long term it will move to more flexible systems, able to adapt faster to changes of policy focus. Crisis management will be a particular area of focus. Safety and health policy issues also.

It is too early to say what the long term implications of the crisis will be for tourism, but a return to business as usual is highly unlikely. The tourism sector will be a very different in 2021 to what it was in 2019. The longer the crisis continues, the more businesses and jobs will be lost, the greater the implications for traveller behaviour, and the tougher it will be to rebuild the tourism economy. This brings challenges for the sector, but also opportunities to encourage innovation, drive new business models, explore new niches/markets, open up new destinations, and move to more sustainable and resilient tourism development models. Box 2 presents some of the potential long term impacts which may arise, and their policy implications.

⁹ OECD (2020), *OECD Economic Outlook, Volume 2020 Issue 2: Preliminary version*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/39a88ab1-en>. 1 December 2020

The crisis is a call for governments at all levels to take strong and co-ordinated policy action to mitigate the impacts and support the recovery. It is also an opportunity to take advantage of new technologies, implement green recovery strategies, and shift to policy and business practices that better balance the environmental, social and economic impacts of tourism. Policy makers should leverage the opportunity to reboot the tourism economy on a stronger, fairer and more sustainable footing. The crisis, and the recovery plans that are being put in place, are a once in a lifetime opportunity to move towards more sustainable and resilient models of tourism development.

In this environment, tourism is high on the global policy agenda, and similar calls have been made by other international institutions, including the United Nations¹⁰, World Bank¹¹ and World Trade Organisation¹². The G20 Tourism Ministers, in the Diriyah Communiqué¹³, recognised that COVID-19 may result in a paradigm shift for the travel and tourism sector, and committed to continue to work together to support those most impacted by the crisis, and support a sustainable and inclusive recovery of the tourism sector¹⁴.

Drawing initial lessons and charting a way forward for tourism policy

The COVID-19 crisis has been a huge shock to the tourism economy, severely impacting people's livelihoods, neighbourhoods and businesses. As the pandemic continues to evolve, the full consequences are not yet clear. However, a return to 'business as usual' is unlikely. Policy makers will need to learn from the crisis to build a stronger, more resilient tourism economy for the future. While it is still too early to say with any certainty what these will be, a number of initial lessons are outlined:

- **Crisis has been a call to action to governments, at all levels, to respond in a co-ordinated way, and has highlighted the importance of integrated tourism policy approaches to support recovery.** Delivering well-targeted and accessible supports as quickly and efficiently as possible to vulnerable tourism businesses, workers and tourists has and continues to be crucial. Government at all levels, and the private sector, need to be better prepared and have the capacity to react and adapt quickly. This requires more robust risk assessment and crisis response mechanisms, and closer co-ordination – at local, national and international level.
- **Strengthened multi-lateral co-operation and robust support is essential to reactivate tourism.** Countries need to work together, as the actions taken by one government have implications for travellers and businesses in other countries, and for the global tourism system. Countries need to develop collaborative systems across borders to safely resume travel, restore traveller and business confidence, stimulate demand and accelerate tourism recovery. More efficient international co-ordination systems are also needed to respond to future shocks
- **Sector-specific supports are needed to address the particular needs of tourism workers, businesses and destinations, and support wider economic recovery.** Tourism has benefited significantly from general economic stimulus measures. However, it is one of the most heavily impacted sectors, and will have an impact on wider macroeconomic recovery in many countries.

¹⁰ United Nations Secretary General Policy Brief (2020), [COVID-19 and Transforming Tourism](#), August 2020

¹¹ World Bank (2020). Rebuilding Tourism Competitiveness : *Tourism Response, Recovery and Resilience to the COVID-19 Crisis*. World Bank, Washington, DC. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/34348>

¹² World Trade Organisation Working Paper (2020), [International trade in travel and tourism services: economic impact and policy responses during the COVID-19 crisis](#), 26 August 2020.

¹³ G20 [Diriyah Communiqué](#), Tourism Ministers Meeting, 7 October 2020

¹⁴ [G20 Tourism Ministers Statement](#), 24 April 2020

Those parts of the tourism ecosystem that are not yet open for business and where demand is likely to be depressed or constrained for some time will require particular attention, as will destinations and small businesses that have been most severely hit and are most vulnerable.

- **Continued government support should already start to build toward more sustainable and resilient tourism economy.** Destinations and tourism businesses need help to be ready to provide tourism services to meet demand when the recovery comes. It will be important to work with tourism businesses so they are sustainable beyond the end of the supports, and already starting to address the long term implications of the crisis. Measures should be increasingly conditioned on broader environmental, economic and social objectives.¹⁵
- **Providing policy clarity and taking steps to limit uncertainty (to the extent possible) will be crucial to support tourism recovery.** The outlook for the tourism economy remains extraordinarily uncertain, and business and travel confidence has taken a big hit. Clear communication, well-designed information policy and clarity on the epidemiological criteria will be particularly important where there is a need to change travel restrictions and containment measures in response to virus outbreaks and the shifting sanitary situation.
- **Improving the evidence base to inform policy and business decisions will be key, through information gathering, research and data analysis.** The crisis has highlighted shortcomings in the availability of timely, comparable, granular data in quickly evolving situations. Reliable and consistent indicators are needed to evaluate the effectiveness of programmes and initiatives, and monitor progress on tourism recovery and resilience. Risk-based solutions to safely lift travel restrictions and get the international tourism ecosystem back up and running must be based on sound scientific evidence. These solutions also need to be feasible to implement, with sufficient capacity available to ensure these systems are can function reliably.
- **Crisis is a once in a lifetime opportunity to move toward fairer, more sustainable and resilient models of tourism development.** The pandemic has once again exposed structural shortcomings in the tourism system and the vulnerability to external shocks. There is an urgent need to diversify and strengthen the resilience of the tourism economy, to better prepare for future shocks, to address long standing structural weaknesses, and encourage the digital, low carbon transformations that will be essential to shift to stronger, fairer and more sustainable models of tourism development.

Contact

Jane STACEY (✉ jane.stacey@oecd.org)

Σχολιασμός

1.Γνωρίζοντας καλύτερα τη Μετάφραση

Η μετάφραση αποτελεί ένα φαινόμενο που συνοδεύει την ανθρώπινη ζωή από αρχαιοτάτων χρόνων. Η ύπαρξη πολλών διαφορετικών γλωσσών οδήγησε στη δημιουργία του μεταφραστικού φαινομένου με κύρια αιτία καθιέρωσής του την υπέρμετρη ανάγκη του ανθρώπου για επαφή και επικοινωνία. Μιλώντας για τη μετάφραση, ένα πράγμα δεν μπορεί κανείς να αμφισβητήσει, ότι δεν αποτελεί μια απλή διαδικασία μέσω της οποίας προκύπτει ένα αποτέλεσμα, αλλά είναι μια πολύπλευρη πράξη που φέρει πληθώρα αποτελεσμάτων, άμεσων και έμμεσων. Μελετώντας το μεταφραστικό φαινόμενο κατανοεί κανείς σαφέστερα τη δύναμή του, την επιρροή που κατάφερε να ασκήσει -και συνεχίζει να ασκεί- στην εξελικτική πορεία του ανθρώπου. Αν μπορούμε στη διαδικασία να αναλογιστούμε τι θα συνέβαινε χωρίς την ύπαρξη της μετάφρασης, δεν χρειάζεται να σκεφτούμε πολλά, αλλά το πιο απλό: δεν θα υπήρχε επικοινωνία, τίποτα δεν θα ήταν το ίδιο στον κόσμο γύρω μας.

1.1 Η Μετάφραση ανά τα Χρόνια

Όπως προαναφέρθηκε, η ανάγκη του ανθρώπου για μετάφραση αποτελεί ένα μακράιωνα φαινόμενο. Ήδη από την αρχαιότητα, αλλόγλωσσοι λαοί ήρθαν σε επαφή μεταξύ τους αναπόφευκτα και για διάφορους λόγους, κυρίως για την πραγματοποίηση εμπορικών συναλλαγών και με την αφορμή πολεμικών συγκρούσεων. Κάτι που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι το γεγονός πως στην αρχαία Ελλάδα το φαινόμενο της ενδογλωσσικής μετάφρασης υπερίσχυσε της διαγλωσσικής, η οποία δεν καρποφόρησε ιδιαίτερος. Μάλιστα οι αρχαίοι Έλληνες αρκέστηκαν σε μια μάλλον γενική και υποθετική προσέγγιση της διαγλωσσικής μετάφρασης και αυτό διότι, όπως είναι γνωστό η μεταχείρισή τους προς τα ξένα φύλα υπήρξε αρκετά εξουσιαστική, με πιο διαδεδομένη την άποψη περί «βαρβαρότητας» των ξένων λαών. Αντίθετα, η προσοχή τους στράφηκε προς την ενδογλωσσική μετάφραση, την οποία και χρησιμοποίησαν ως παιδευτικό μέσο κατά την κλασική εποχή. Στην αγωγή των νέων συμπεριλαμβανόταν παραδείγματος χάριν η ερμηνεία και κατανόηση λέξεων και στίχων από έργα της Ομηρικής εποχής, γραμμένα στην ομηρική διάλεκτο. Βέβαια, θα μπορούσε κανείς να επισημάνει πως στη συγκεκριμένη περίπτωση περιγράφεται

περισσότερο ένα είδος «παράφρασης» και «ενδογλωσσικής ερμηνείας», αφού οι σκοποί που εξυπηρετούνταν ήταν κυρίως παιδευτικοί.

Άξιοι συνεχιστές του φαινομένου της διαγλωσσικής μετάφρασης έμελε να γίνουν οι Ρωμαίοι. Οι ίδιοι ασχολήθηκαν συστηματικά με τη διαγλωσσική μετάφραση και μάλιστα τη λογοτεχνική. Λόγιοι της εποχής μετέφρασαν σπουδαία ελληνικά έργα από την ελληνική προς τη λατινική, με σκοπό τη διάδοση τους στο ρωμαϊκό κόσμο. Έπη, θεατρικά έργα και τραγωδίες έφτασαν με τη βοήθεια της μετάφρασης και μέσω της εκλατινιστικής μεθόδου στα πέρατα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Η αποσπασματική μετάφραση της Οδύσσειας από τον Ελληνορωμαίο ποιητή, Λίβιο Ανδρόνικο, καθώς και οι μεταφράσεις έργων του Πλάτωνα, του Ξενοφώντα και του Δημοσθένη από τον Κικέρωνα (106-43 π.Χ.) αποτελούν αξιοσημείωτα παραδείγματα συνεισφοράς των ρωμαίων στην ιστορία της μετάφρασης.

Η μετάφραση, εκτός από την έμφυτη ανάγκη των ανθρώπων για επικοινωνία συνδέθηκε από πολύ νωρίς και με την εξάπλωση και διατήρηση του θρησκευτικού ιδεώδους. Έτσι, από τον 3^ο αιώνα π.Χ και την πρώτη μετάφραση της Παλαιάς Διαθήκης, γνωστή ως «Μετάφραση των Εβδομήκοντα» μεταφερόμαστε στον 3^ο αιώνα μ.Χ, όταν ο Ωριγένης παρουσιάζει την Εξάπλα του. Στην Εξάπλα, ο Ωριγένης αντιπαραθέτει σε στήλες έξι μορφές της Παλαιάς Διαθήκης, άλλοτε στα εβραϊκά, στα λατινικά, αλλά και τις μεταφράσεις των Ακύλα, Συμμάχου, των Εβδομήκοντα και του Θεοδοτίωνα. Ακολουθεί, κατά τον 4^ο αιώνα, η σημαντικότερη λατινική μετάφραση της Βίβλου από τον Άγιο Ιερώνυμο, ενώ από τον 8^ο έως τον 16^ο αιώνα, οι μεταφράσεις συνεχίζονται με σήμα κατατεθέν τη μετάφραση της Βίβλου στα γερμανικά από τον σπουδαίο Μαρτίνο Λούθηρο.

Από τα παραπάνω μπορεί κανείς να συμπεράνει πως η μετάφραση αποτέλεσε ανέκαθεν ένα φαινόμενο υψίστης σημασίας για τους ανθρώπους. Χρησιμοποιείται ως μέσο παιδευτικό, ως μέσο επικοινωνιακό και ως μέσο διάσωσης και διάδοσης της λογοτεχνίας, της θρησκείας και της πολιτιστικής τους κληρονομιάς εν συνόλω.

1.2 Ορισμοί της Μετάφρασης

Η πρώτη αυτή προσέγγιση του μεταφραστικού φαινομένου που επιχειρήθηκε παραπάνω ρίχνει εν μέρει φως στο ζήτημα της χρησιμότητας της μετάφρασης και της εξέλιξης της ανά τους αιώνες, ωστόσο δεν απαντά στο βασικό ερώτημα του πως ορίζεται τελικά η μετάφραση. Ας σημειωθεί πως και για τη σύγχρονη θεωρία της μετάφρασης, ο ορισμός του φαινομένου αποτελεί μια δύσκολη -και περιπετειώδη θα έλεγα- διαδικασία, αφού οι διατυπώσεις είναι ποικίλες και βασίζονται κάθε φορά στο διαφορετικό τρόπο, με τον οποίο αντιλαμβάνεται κανείς τη μετάφραση.

Έτσι λοιπόν, ορίζοντας ως βασικό άξονα την ιδέα της ταύτισης του μεταφραστικού φαινομένου με την ανθρώπινη γλωσσική επικοινωνία, διακρίνουμε ενδιαφέρουσες οπτικές επί του ορισμού της μετάφρασης, όπως εκείνη του Steiner, ο οποίος αναφέρει πως «εντός μιας γλώσσας ή μεταξύ διαφορετικών γλωσσών, η ανθρώπινη επικοινωνία ισούται με μετάφραση» (Steiner, 1975/2004). Συμπληρώνοντας τον παραπάνω ορισμό με μια αρκετά θεωρητικά προσανατολισμένη άποψη, ο Jakobson, αφού κάνει τη διάκριση σε ενδογλωσσική, διαγλωσσική και διασημειωτική μετάφραση, υποστηρίζει έμμεσα την ταυτόσημη σχέση μεταξύ γλώσσας και μετάφρασης (Jakobson, 1963). Είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως, παρόλο που η ενδογλωσσική μετάφραση προϋποθέτει από εμάς τους ίδιους μια συνεχή ερμηνεία των λεγόμενων του συνομιλητή μας στην ίδια γλώσσα, άρα ομοιάζει κατά πολύ με τη διαδικασία της μετάφρασης, η διαγλωσσική επικοινωνία έρχεται να προσθέσει την προϋπόθεση της άριστης γνώσης της δεύτερης ξένης γλώσσας και απαιτεί συνεπώς, κατά τα λεγόμενα του Wills, μια γλωσσική υπερδεξιότητα (Wills, 1982). Στην προσπάθεια ορισμού της μετάφρασης έρχονται να προστεθούν και άλλες έννοιες, όπως αυτή του ύφους, της ισοδυναμίας, της μορφής και της σημασίας. Ο Catford λοιπόν, στηρίζει πως «η μετάφραση συνίσταται στην αντικατάσταση των κειμενικών στοιχείων μιας γλώσσας από ισοδύναμα κειμενικά στοιχεία μιας άλλης γλώσσας» (Catford, 1965), ενώ ο Nida αναφέρει πως «η μετάφραση συνίσταται στην αναπαραγωγή στη γλώσσα στόχο του πιστότερου φυσικού ισοδύναμου του μηνύματος της γλώσσας αφετηρίας, πρωτίστως ως προς το νόημα και δευτερευόντως ως προς το ύφος» (Nida, 1969). Τέλος, κάνοντας σαφή αναφορά στη αμοιβαία σχέση μεταφραστικής και γλωσσικής διεργασίας, η Τσίγκου στο βιβλίο της με τίτλο *«Γλωσσολογία & Μετάφραση-Προσεγγίζοντας τη μεταφραστική μονάδα»*, παρουσιάζει τη «μετάφραση ως γλωσσική διεργασία, υπό την έννοια ότι, αφού εντοπισθούν και αναλυθούν, μεταφέρονται, με γλωσσικά μέσα, το νόημα, η δομή και το ύφος ενός κειμένου από τη γλώσσα-πηγή (ΓΠ) στη γλώσσα-στόχο (ΓΣ) (Τσίγκου, 2011:25).

Από την πληθώρα των ορισμών που διατυπώθηκαν ανωτέρω, αντιλαμβανόμαστε πως η εννοιολόγηση της μετάφρασης φαίνεται απλή, αλλά δεν είναι. Και δεν είναι απλή, διότι χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από υποκειμενικότητα, από ποια οπτική γωνία δηλαδή επιλέγει ο καθένας να προσεγγίσει τη μετάφραση. Η πολύπλευρη και μυστηριώδης φύση της είναι άλλωστε και αυτή που της προσδίδει αυτή τη σαγήνη.

1.3 Μετάφραση: Τέχνη ή Επιστήμη;

Βεβαίως, ο ορισμός της μετάφρασης δεν αποτελεί το μοναδικό αναπάντητο ερώτημα γύρω από το πολυδιάστατο αυτό φαινόμενο. Ένας επίσης ενδιαφέρον προβληματισμός, ο οποίος αναδεικνύει τη μοναδικότητα της μετάφρασης, είναι το αν αυτή κατατάσσεται

στην κατηγορία των τεχνών ή των επιστημών. Σπουδαίοι γλωσσολόγοι, όπως οι Catford, Vinay και Darbelnet, υποστηρίζουν πως η μετάφραση συνδέεται άρρηκτα με την επιστήμη της γλωσσολογίας και την παρουσιάζουν άλλοτε ως «θεωρία Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας» (Catford, 1965) και άλλοτε ως «επιμέρους κλάδο της γλωσσολογίας» (Vinay & Darbelnet, 1958/1977). Με μικρές διαφοροποιήσεις από τις παραπάνω απόψεις, ο Mounin έρχεται να συμπληρώσει στην επιστημονικότητα του φαινομένου την επίδραση της αισθητικής και των εξωτερικών παραγόντων, λέγοντας για παράδειγμα πως «κατά την εξέταση της ποιότητας μιας λογοτεχνικής μετάφρασης, θέτουμε δύο ερωτήματα, επιτελούμε δύο ειδών έρευνες: μια γλωσσολογική-με την ευρεία έννοια του όρου- και μια αισθητική». Από την άλλη πλευρά, η μετάφραση εμφανίζεται και ως τέχνη από πολλούς επιστήμονες του χώρου. Σύμφωνα με τον Nida, το μεταφραστικό φαινόμενο μπορεί να θεωρηθεί και επιστήμη και δεξιότητα και τέχνη, ενώ κάτι ανάλογο στηρίζει και η Σελλά-Μάξη, αναφέροντας πως «η μεταφραστική ικανότητα είναι και Τέχνη και τεχνική. Είναι ταλέντο και θεωρητική κατάρτιση. Είναι θείο δώρο και μια αρκετά περίπλοκη διαδικασία με τις δικές της τεχνικές και μεθόδους» (Σελλά-Μάξη, 1997). Πάντως, σε καμία από τις παραπάνω απόψεις δεν φαίνεται να ακυρώνεται η διεπιστημονικότητα της μετάφρασης. Στηριζόμενη στα ανωτέρω, θεωρώ σκόπιμο να περιγράψω τη μετάφραση, τόσο ως φαινόμενο συναφές με την τέχνη, όσο και με την επιστήμη. Η μετάφραση αποτελεί μια πράξη αναδημιουργίας του πρωτοτύπου και απαιτεί σαφώς, την εφευρετικότητα, την έμπνευση και την φαντασία του μεταφραστή. Αν αυτά τα τρία βασικά στοιχεία συνδυαστούν άρτια με την επιστημονική κατάρτιση, τη βαθιά γνώση των απαιτούμενων γλωσσών και τεχνικών προσέγγισης, τότε είμαστε σε θέση να μιλήσουμε για μια ολοκληρωμένη και ορθή επιτέλεση της μεταφραστικής διαδικασίας.

2.Προσεγγίζοντας τη μεταφραστική διαδικασία

Στο σημείο αυτό, έχοντας παραθέσει στις ανωτέρω θεματικές ενότητες κάποιες γενικότερες πληροφορίες σχετικά με το αντικείμενο της μετάφρασης, θα ξεκινήσω με την ανάλυση της μεταφραστικής διαδικασίας που ακολούθησα για την παραγωγή του μεταφράσμάτος μου. Είναι σημαντικό να αναφέρω, πως στην ανάλυσή μου αυτή θα έχω ως αρωγό το λειτουργικό μοντέλο κειμενικής ανάλυσης της Nord, διότι θεωρώ πως είναι το πλέον κατάλληλο για να αποτυπώσω με λεπτομέρεια τον τρόπο, με τον οποίο έδρασα. Πιο συγκεκριμένα, σε ένα αρχικό στάδιο θα παρουσιάσω την α) ανάλυση του ΚΠ, στη συνέχεια θα αναλύσω το β) πακέτο μεταφραστικών οδηγιών, κάνοντας σύντομη αναφορά στη θεωρία του Σκοπού και τις μεταφραστικές λειτουργίες, ενώ τέλος θα επικεντρωθώ στην εξέταση των γ) μεταφραστικών προβλημάτων που κατέγραψα και στις λύσεις αυτών. Το συγκεκριμένο μοντέλο ανάλυσης είναι κατά την άποψή μου ιδανικό, διότι παρέχει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα της μεταφραστικής

διαδικασίας, συμπεριλαμβάνοντας τόσο τους γλωσσικούς, όσο και τους κειμενικούς και πραγματολογικούς παράγοντες που συναπαρτίζουν το μεταφραστικό αποτέλεσμα. Μάλιστα, αν και το συγκεκριμένο μοντέλο προσέγγισης έχει κατηγορηθεί αρκετές φορές για ασυνέπεια απέναντι στο πρωτότυπο κείμενο, η Nord με την εισαγωγή του κριτηρίου της «ηθικής αρχής της συνέπειας», υπογραμμίζει την συνέπεια του μεταφραστή τόσο απέναντι στον παραλήπτη του ΚΣ, όσο και απέναντι στον συγγραφέα του ΚΠ.

2.1 Οι Μεταφραστικές Οδηγίες & Η Θεωρία του Σκοπού

Μία από τις πιο βασικές θεωρίες της μετάφρασης που κατάφερε να ανατρέψει τα δεδομένα στο μεταφραστικό κλάδο, είναι η Θεωρία του Σκοπού. Εκφραστής της υπήρξε ο Hans J. Vermeer, ο οποίος, κατά τη Nord, «προχώρησε πολύ περισσότερο στην προσπάθεια να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ θεωρίας και πράξης» (Nord, 1997). Σύμφωνα με τη θεωρία του Σκοπού, κάθε μορφή μεταφραστικής δράσης, συμπεριλαμβανομένης και της ίδιας της μετάφρασης, μπορεί να θεωρηθεί δράση, όπως υποδηλώνει και ο όρος. Κάθε δράση έχει έναν σκοπό, έναν στόχο. [...] Η λέξη Σκοπός, άρα, είναι ένας τεχνικός όρος για τον σκοπό ή το στόχο μιας μετάφρασης. [...] Επιπλέον: μια δράση οδηγεί σε ένα αποτέλεσμα, σε μια νέα κατάσταση ή γεγονός και πιθανότατα σε ένα «νέο» αντικείμενο. (Vermeer, 1989). Με αυτή του τη θεωρία ο Vermeer απέκλεισε κατά ένα μέρος την ισχύ του κλάδου της γλωσσολογίας στη μετάφραση, διότι, όπως αναφέρει και ο ίδιος «η μετάφραση δεν αποτελεί απλώς και ούτε καν πρωτίστως γλωσσική διεργασία» (Vermeer, 1987). Αντ' αυτού, την περιγράφει ως μια μορφή μεταφοράς, όπου τα λεκτικά και μη λεκτικά επικοινωνιακά σημεία μεταφέρονται από μια γλώσσα σε μια άλλη, δηλαδή ως ένα είδος εμπρόθετης, στοχευμένης συμπεριφοράς που λαμβάνει χώρα σε μια δεδομένη περίσταση (Vermeer, 1978/1983).

Στο σημείο αυτό λοιπόν, θα ήθελα να σταθώ ακριβώς στο γεγονός, ότι η μετάφραση αποτελεί μια στοχευμένη δραστηριότητα και εμπεριέχει την επίτευξη κάποιου σκοπού-στόχου. Το ερώτημα όμως, που προκύπτει είναι το εξής: τι βοηθά τον μεταφραστή, ώστε να αντιληφθεί επακριβώς τον σκοπό που οφείλει να επιτελέσει το μετάφρασμά του; Πως θα γίνει ο μεταφραστής γνώστης της επικοινωνιακής περίστασης, την οποία οφείλει να εξυπηρετήσει το παραγόμενο από εκείνον κείμενο; Η απάντηση βρίσκεται

στην έννοια του πακέτου μεταφραστικών οδηγιών ή αλλιώς στις «οδηγίες που καθορίζουν τις συνθήκες υπό τις οποίες το κείμενο-στόχος πρόκειται να λειτουργήσει (Nord, 1997) και που θα πρέπει να παρέχονται στο μεταφραστή κατά την ανάθεση του μεταφραστικού έργου. Πιο αναλυτικά, οι πληροφορίες που θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα πακέτο μεταφραστικών οδηγιών είναι: α) η επιδιωκόμενη κειμενική λειτουργία, β) ο παραλήπτης του ΚΣ, γ) ο αναμενόμενος χώρος και χρόνος πρόσληψης του κειμένου, δ) το μέσο μετάδοσης του κειμένου, ε) το κίνητρο για τη δημιουργία ή την πρόσληψη του κειμένου (Nord, 1997).

Στην παρούσα εργασία κλήθηκα να επινοήσω η ίδια το πακέτο μεταφραστικών οδηγιών, ώστε στη συνέχεια να προχωρήσω με βάση αυτό στην μετάφραση του ΚΠ. Στόχος μου ήταν το ΚΣ να αποτυπωθεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διατηρεί την κλητική και πρωτίστως την αναφορική - πιο συγκεκριμένα πληροφοριακή- λειτουργία του πρωτοτύπου, το οποίο, όπως προαναφέρθηκε, εξετάζει τις συνέπειες της κρίσης της COVID-19 στον τουριστικό κλάδο, ενώ στο τελευταίο μέρος του παρουσιάζει προτάσεις κυβερνητικής δράσης που θα επιφέρουν την ταχεία ανάκαμψη του τουρισμού. Συνεπώς, τόσο το ΚΠ, όσο και το ΚΣ έχουν σκοπό να πληροφορήσουν τον αναγνώστη και να τον ενημερώσουν για τις επιδράσεις της εν λόγω υγειονομικής κρίσης στον τομέα του τουρισμού, ενώ παράλληλα με τη σύντομη αναφορά στις πρακτικές που η κάθε κυβέρνηση θα μπορούσε να ακολουθήσει προς εξομάλυνση της κρίσης στοχεύει στην αντίδραση και τη συναισθηματική πυροδότηση του δέκτη. Επίσης, όσον αφορά τους παραλήπτες του ΚΣ, παραμένουν οι ίδιοι με τους παραλήπτες του ΚΠ. Ειδικότερα, το κοινό, στο οποίο απευθύνεται το ΚΠ είναι κυρίως μη ειδικό (αγγλόφωνοι που απλώς επιθυμούν να πληροφορηθούν έγκυρα επί του θέματος). Κατά τη μετάφραση του κειμένου, προσπάθησα να διατηρήσω λοιπόν, την απλοϊκότητα αυτή του ΚΠ και στο ΚΣ, ώστε το μετάφρασμα να διαβάζεται ευχάριστα και να γίνεται κατανοητό από το ελληνόφωνο ευρύ κοινό. Δεν χρειάστηκε να προβώ συχνά στη δημιουργία παρενθετικών και επεξηγηματικών προτάσεων, καθώς το πρωτότυπο κείμενο υπήρξε ιδιαίτερα βατό εξ' αρχής. Άλλος ένας παράγοντας που μαρτυρά ότι το κείμενο στοχεύει στο απλό κοινό, είναι το μέσο μετάδοσής του, το διαδίκτυο. Τόσο το πρωτότυπο κείμενο, όσο και το μετάφρασμα μεταδίδονται μέσω της ηλεκτρονικής ιστοσελίδας του ΟΟΣΑ, στην οποία μπορούν να έχουν πρόσβαση άνθρωποι από όλο τον κόσμο, χωρίς κανέναν απολύτως περιορισμό. Το μέσο μετάδοσης του κειμένου μαρτυρά πως ο χώρος και ο χρόνος πρόσληψης του κειμένου δεν δύναται να προσδιοριστούν με ακρίβεια. Και αυτό διότι, αν υποθέσουμε πως ο χώρος πρόσληψής του είναι μόνο η Ελλάδα, αυτομάτως θα αποκλείαμε το ελληνόφωνο κοινό σε κάθε άλλη γωνιά του κόσμου. Το ίδιο ισχύει και με το χρόνο, ο οποίος δεν μπορεί να είναι συγκεκριμένος φυσικά, όταν το κείμενο αναρτάται σε μια διαδικτυακή ιστοσελίδα, στην οποία ο καθένας μπορεί να έχει πρόσβαση οποιαδήποτε στιγμή. Η τελευταία πληροφορία που θα πρέπει να παρέχει στο μεταφραστή το πακέτο μεταφραστικών οδηγιών είναι το κίνητρο για τη δημιουργία ή την πρόσληψη του κειμένου, κάτι που απαντάται εύκολα αν σκεφτούμε ότι το κείμενο έχει ως στόχο να πληροφορήσει.

Κίνητρο λοιπόν, αποτελεί το γεγονός ότι το συγκεκριμένο κείμενο συγκεντρώνει αποτελέσματα έρευνας από τα οποία μπορούν να αντλήσουν πληροφορίες άνθρωποι από όλο τον κόσμο, αγγλόφωνοι και ελληνόφωνοι.

2.2 Ανάλυση του ΚΠ

Η ανάλυση του ΚΠ αποτελεί ένα πολύ σημαντικό βήμα κατά τη μεταφραστική διαδικασία. Ο μεταφραστής αναλύει το πρωτότυπο κείμενο εκτενώς, παρατηρεί και σημειώνει τις ιδιαιτερότητές του, με λίγα λόγια ερευνά την κάθε λεπτομέρεια σε αυτό, ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στη δημιουργία του μεταφράσματός του. Η ανάλυση του ΚΠ δεν θα μπορούσε να λείπει από την παρούσα πτυχιακή εργασία, μιας και είναι μια πρακτική που συμπεριλαμβάνεται στη διαδικασία της μετάφρασης και την οποία θα κληθώ να εφαρμόσω ως επαγγελματίας μεταφράστρια.

Αρχικά, θα ήθελα να αναφερθώ πιο διεξοδικά στον θεματικό άξονα του κειμένου που επέλεξα να μεταφράσω. Το κείμενο έχει τίτλο **«Tackling Coronavirus (Covid-19): Contributing to a global effort-Rebuilding tourism for the future: COVID-19 policy responses and recovery»** και παρουσιάζει τις συνέπειες της κρίσης που επέφερε η COVID-19 στον τουρισμό, παραθέτει εν συντομία αποτελέσματα ερευνών για το πώς η κρίση επηρέασε την οικονομία συγκεκριμένων χωρών ανά τον κόσμο, ενώ στο τέλος προτείνει τρόπους κυβερνητικής δράσης που θα εξασφαλίσουν την βιώσιμη και ανθεκτική πορεία του τουριστικού τομέα. Δημοσιεύτηκε το έτος 2020 στην επίσημη ιστοσελίδα του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης (<https://www.oecd.org/>), γεγονός που μαρτυρά τόσο την εγκυρότητα των στοιχείων που παρατίθενται σε αυτό, όσο και τον επίκαιρό του χαρακτήρα. Το κείμενο ανήκει στην κατηγορία των ειδικών κειμένων, καθώς μεταδίδει πληροφορίες ειδικής φύσεως, κυρίως οικονομικού περιεχομένου, αλλά και δεδομένα που αφορούν στον κλάδο του τουρισμού. Μιλώντας για τα ειδικά κείμενα – και συγκεκριμένα για την κατηγορία των οικονομικών κειμένων- ο Κελάνδριος (2007:56), αναφέρει πως «ένα οικονομικό κείμενο είναι ένα ειδικό κείμενο, το οποίο [...] επιτελεί μια συγκεκριμένη και αυστηρά καθορισμένη επικοινωνιακή λειτουργία, που δεν είναι άλλη από τη μεταφορά μιας πληροφορίας οικονομικής φύσης σε ένα ειδικό ή μη κοινό με την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια». Εφαρμόζοντας την παραπάνω άποψη και παρόλο που το κείμενό που επέλεξα δεν είναι αυστηρώς οικονομικό, οδηγήθηκα στο συμπέρασμα πως είναι πληροφοριακό ως προς το είδος του και η επικοινωνιακή λειτουργία που επιτελεί είναι η αναφορική, καθώς μεταδίδει δεδομένα ειδικού χαρακτήρα και μάλιστα σε απλό αναγνωστικό κοινό, αν και πληροφορίες μέσω αυτού θα μπορούσαν να αντλήσουν και άτομα του επιστημονικού χώρου.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να επικεντρωθώ στα λεξιλογικά στοιχεία του ΚΠ. Μπορούμε να διακρίνουμε με ευκολία πως αν και πρόκειται για ειδικό κείμενο, τα

στοιχεία της κοινής γλώσσας υπερτερούν σε σχέση με αυτά της ειδικής. Εξάλλου, είναι παρεξηγημένη η άποψη πως τα ειδικά κείμενα θα πρέπει να αποτελούνται κυρίως από ορολογία ειδική (Κελάνδριας, 2007). Στο ΚΠ χρησιμοποιείται με λίγα λόγια κυρίως λεξιλόγιο της κοινής, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που συναντάμε μεταφορικές εκφράσεις π.χ. *domestic tourism is helping to soften the blow, [...]to cushion the blow to tourism, the coronavirus pandemic continues to hit hard* που θυμίζουν κάθε άλλο παρά ειδική γλώσσα. Παρόλα αυτά, σε πολλά σημεία του κειμένου απαντώνται και ειδικοί όροι, κυρίως από τον κλάδο της οικονομίας και του τουρισμού. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι οι όροι: *GDP, macroeconomic recovery, traveler behavior, domestic tourism* κ.ά. Στο τέλος της παρούσας εργασίας παρατίθεται γλωσσάρι, στο οποίο βρίσκεται συγκεντρωμένη η ειδική ορολογία του ΚΠ, με την αντίστοιχη απόδοσή της στην ελληνική.

Στο τελικό στάδιο της ανάλυσης αυτής θα ήθελα να αναφερθώ στα δομικά χαρακτηριστικά του ΚΠ. Το κείμενο είναι οργανωμένο σε μικρές, σύντομες παραγράφους, στις οποίες απαντάται τόσο μικροπερίοδος, όσο και μακροπερίοδος λόγος. Πιο συγκεκριμένα, ο μικροπερίοδος λόγος εντοπίζεται κυρίως εντός των πλαισίων-πινάκων του κειμένου, όπου υπάρχει ανάγκη για σύντομη παράθεση των πληροφοριών, η οποία γίνεται ακόμη και με τη μορφή *bullet-points*. Όσον αφορά τη σύνδεση των προτάσεων παρατηρείται μεγάλη ποικιλία ήδη από την αρχή κιόλας του κειμένου. Συγκεκριμένα, στην εισαγωγή του ΚΠ εντοπίζονται παραδείγματα υποτακτικής σύνδεσης, αλλά και ασύνδετου σχήματος όπως για παράδειγμα: *Many countries are [...] post Covid-19, Domestic tourism [...] jobs and businesses*. Το ίδιο συμβαίνει και στο τέλος του κειμένου, όπου και εκεί εντοπίζεται ασύνδετο σχήμα π.χ. *There is an urgent [...] tourism development*. Σε αρκετά σημεία του κειμένου οι προτάσεις συνδέονται και παρατακτικά, όπως για παράδειγμα: *Tourism continues to be [...] highly uncertain, In this environment [...] international institutions*. Ωστόσο, ο μεγάλος αριθμός δευτερευουσών προτάσεων στο κείμενο καθιστά την υποτακτική σύνδεση το πιο σύνηθες φαινόμενο εντός του κειμένου. Σχετικά με τις γραμματικές επιλογές του συντάκτη, τα ρήματα εντός του ΚΠ βρίσκονται κυρίως σε χρόνο Ενεστώτα ενεργητικής φωνής (π.χ. *remains, continues, developing, include, is*), αφού τα γεγονότα που καταγράφονται είναι θέματα της επικαιρότητας και εξελίσσονται παράλληλα με τη συγγραφή του κειμένου. Μάλιστα, τα πρόσωπα που κυριαρχούν είναι τα γ' ενικό και γ' πληθυντικό, κάτι που έχει ως στόχο να αναδείξει την αποστασιοποίηση του συντάκτη από τα γεγονότα. Τέλος, αρκετά συνηθισμένα είναι και η χρήση της παθητικής φωνής των ρημάτων (π.χ. *can be lifted, are needed, needs to be done*). Αυτό συμβαίνει διότι ο συντάκτης επιθυμεί να δώσει έμφαση στην πράξη που περιγράφει το ρήμα, ενώ στην περίπτωση αυτή, το πρόσωπο που ενεργεί είναι δευτερεύουσας σημασίας.

2.3 Μεταφραστικά προβλήματα

Η ενότητα αυτή είναι ίσως η πιο σημαντική από όλες, καθώς σε αυτό το σημείο θα γίνει μια σύντομη κατηγοριοποίηση των μεταφραστικών προβλημάτων, θα εξεταστούν συγκεκριμένα παραδείγματα προβλημάτων εντός του κειμένου, τα οποία κλήθηκα να αντιμετωπίσω, ενώ στο τέλος θα παρουσιάσω τη διαδικασία που ακολούθησα προς επίλυση τους. Η αναγνώριση και η αντιμετώπιση των μεταφραστικών προβλημάτων αποτέλεσε για εμένα μια ιδιαίτερη πρόκληση, καθώς το μεταφραστικό αποτέλεσμα αξιολογείται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο, με τον οποίο ο μεταφραστής διαχειρίζεται και επιλύει τις εν λόγω δυσκολίες.

Ξεκινώντας, σύμφωνα πάντοτε και με τη διάκριση της Nord, τα μεταφραστικά προβλήματα χωρίζονται σε πραγματολογικά, πολιτισμικά, γλωσσικά και ιδιάζοντα προβλήματα του κάθε κειμένου (Nord, 1997). Κατά τη διάρκεια της μεταφραστικής διαδικασίας εντόπισα – ύστερα από μελέτη του ΚΠ και της επιδιωκόμενης λειτουργίας του ΚΣ- πολλές τέτοιες ιδιαιτερότητες, τις οποίες και θα αναλύσω με τη μέθοδο της κατά κατιούσας σειράς (top-down), (Nord, 1997). Στην κατηγορία των πραγματολογικών προβλημάτων, ύστερα από σύγκριση των εξωκειμενικών παραγόντων του ΚΠ και του ΚΣ, το πρόβλημα που εντόπισα αφορά τον παράγοντα του χρόνου. Πιο συγκεκριμένα, ο χρόνος συγγραφής του ΚΠ προηγείται της μετάφρασής του, με αποτέλεσμα εντός του ΚΠ να παρουσιάζονται ως επί το πλείστον δεδομένα και προβλέψεις που αφορούν το έτος 2020. Κύρια παραδείγματα εντός του πρωτοτύπου είναι τα εξής: [...]with international tourism expected to decrease by around 80% in 2020, [...]global GDP will fall sharply by 4,2% in 2020 κ.τ.λ. Στην περίπτωση αυτή, ενήργησα με τη μέθοδο της χρονικής προσαρμογής, αλλάζοντας τον Ενεστώτα και το Μέλλοντα του ΚΠ με κάποιον παρελθοντικό χρόνο στο μετάφρασμά μου και κάνοντας τις απαραίτητες προσθήκες, ώστε να δηλώνεται ξεκάθαρα πως οι παραπάνω προβλέψεις πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους, ενώ το ΚΣ νοηματικά και χρονικά τοποθετείται ένα χρόνο αργότερα. Τα παραπάνω παραδείγματα μεταφράστηκαν δηλαδή ως εξής: [...]με αποτέλεσμα τη μείωση του διεθνούς τουρισμού σε ποσοστό 80% το 2020, [...]ο ΟΟΣΑ **προέβλεψε** απότομη πτώση του παγκόσμιου ΑΕΠ το 2020 κατά 4,2%. Επιπλέον, σε κάποιες περιπτώσεις χρειάστηκε να απαλείψω εντελώς την αναφορά του έτους 2020 και άλλοτε να προσαρμόσω τα γραφόμενα του ΚΠ στην τωρινή κατάσταση πραγμάτων. Έτσι, στην αρχή του ΚΣ έχει αφαιρεθεί η φράση «Updated 14 December 2020» που αναγράφεται στην πρώτη σελίδα του ΚΠ, ενώ η φράση «[...]as progress **on vaccines** has lifted hopes» τροποποιήθηκε ως εξής: «[...]καθώς η πρόοδος **των εμβολιασμών** έχει αναζωπυρώσει τις ελπίδες», σαφώς αλλαγμένη νοηματικά, ώστε να συμβαδίζει με τις εξελίξεις.

Λιγότερα σε αριθμό, αλλά εξίσου σημαντικά είναι και τα προβλήματα διαπολιτισμικότητας (Κελάνδριας, 2016) που εντόπισα κατά τη μεταφραστική διαδικασία. Τα εν λόγω προβλήματα, όπως μαρτυρά και το όνομά τους, προκύπτουν εξαιτίας των διαφορετικών διαπολιτισμικών συμβάσεων που διέπουν τους πολιτισμούς

του ΚΠ και του ΚΣ αντίστοιχα. Έτσι λοιπόν, μεταφράζοντας το πρωτότυπο κείμενο υπήρξαν κάποια σημεία, στα οποία χρειάστηκε να παρέμβω με σύντομες επεξηγήσεις, ώστε όλες οι πληροφορίες να γίνονται πλήρως κατανοητές από τον πολιτισμό-στόχο. Ως παράδειγμα παραθέτω τα σημεία του ΚΠ, όπου γίνεται αναφορά στα «Destination Canada» και «VisitBritain». Προκειμένου να μην δημιουργηθεί σύγχυση στο ελληνόφωνο κοινό, θεώρησα σωστό, κάνοντας φυσικά την κατάλληλη έρευνα, να επεξηγήσω την ακριβή ιδιότητα των παραπάνω οργάνων. Συνεπώς, μεταφράστηκαν ως εξής: ο κυβερνητικός οργανισμός «Destination Canada», το τουριστικό συμβούλιο της Βρετανίας «Visit Britain». Με αυτόν τον τρόπο, ο αναγνώστης του μεταφράσματος, λαμβάνει μια σαφή πληροφορία, χωρίς να αποσυντονίζεται από άγνωστα στοιχεία που σε άλλη περίπτωση θα έμπαινε στη διαδικασία να ερευνήσει. Στα πολιτισμικά προβλήματα εντάσσεται και η μετάφραση του μεταφορικού λόγου που εντοπίζεται στο ΚΠ. Συγκεκριμένα, φράσεις όπως: «domestic tourism is helping to soften the blow» και «tourism is at a crossroads» δεν μπορούν να μεταφραστούν κατά λέξη και γι' αυτό το λόγο απαιτείται από το μεταφραστή εξαιρετική γνώση, τόσο των δύο πολιτισμών, όσο και των δύο γλωσσών για να είναι σε θέση να μεταφέρει ορθά το μήνυμα του μεταφορικού λόγου. Στις παραπάνω περιπτώσεις, ενήργησα με βάση την έρευνα, αλλά και τις γλωσσικές μου γνώσεις προς αναζήτηση της ακριβέστερης απόδοσης.

Στις κατηγορίες των γλωσσικών και των κειμενοϊδιομορφικών προβλημάτων (Κελάνδριας, 2016) δεν εντοπίζονται πολλά παραδείγματα. Όπως ήδη προανέφερα, το πρωτότυπο κείμενο ήταν ιδιαίτερα βατό από γλωσσικής απόψεως, τόσο σε επίπεδο σύνταξης, όσο και σε επίπεδο λεξιλογίου. Παρόλα αυτά, αξίζει να σημειωθεί, πως εντός του κειμένου παρατηρείται αρκετές φορές το φαινόμενο της πολυσημίας. Συγκεκριμένα, πολλοί όροι εντός του ΚΠ αντιστοιχούν σε πολλαπλά σημαίνοντα στη γλώσσα αφίξεως, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τον όρο «recovery» που στα ελληνικά μπορεί να σημαίνει: ανάκαμψη, ανάρρωση, επαναφορά, ανάκτηση κ.ο.κ. Ωστόσο, λόγω της οικονομικής φύσεως του κειμένου ο όρος αποδόθηκε φυσικά με τη λέξη «ανάκαμψη». Με την εξέταση παράλληλων κειμένων, λεξικών και σχετικής βιβλιογραφίας κατάφερα να βρω τις πιο συμβατές -κατά την άποψή μου- αποδόσεις, ενώ στο κείμενό μου δεν εντόπισα λογοπαίγνια, ρητορικά σχήματα και ομοιοκαταληξίες που να χρίζουν ιδιαίτερης αντιμετώπισης ως προβλήματα ιδιομορφικής φύσεως.

3. Κριτική του μεταφραστικού αποτελέσματος & Συμπεράσματα

Το μετάφρασμα που παρατίθεται στην εν λόγω εργασία δημιουργήθηκε με σκοπό να παρέχει την αίσθηση πρωτότυπου κειμένου. Έχοντας ως αρωγό σπουδαία βοηθήματα, όπως το βιβλίο της Nord ««Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained» (1997) προσπάθησα να ερμηνεύσω, να αντιμετωπίσω και να

εξηγήσω τη μεταφραστική διαδικασία που ακολούθησα με τον καλύτερο και σαφέστερο τρόπο. Το πρωτότυπο κείμενο μεταδίδει ειδικές πληροφορίες σχετικά με τον τουριστικό και τον οικονομικό τομέα, διατηρώντας παρόλα αυτά απλό και κατανοητό γλωσσικό επίπεδο. Μένοντας κοντά στο πρωτότυπο και διατηρώντας την προσπάθεια μεταφοράς της ειδικής πληροφορίας με απλό τρόπο κατάφερα να δημιουργήσω το ΚΣ, το οποίο κατά την άποψή μου γίνεται εύκολα κατανοητό από το ελληνόφωνο κοινό. Πρόκληση για εμένα αποτέλεσε το γεγονός της αναγνώρισης και της επίλυσης των μεταφραστικών προβλημάτων, τα οποία όμως αντιμετώπισα με τη βοήθεια των μεγάλων μεταφραστικών θεωριών και της μικρής, αλλά σημαντικής εμπειρίας που έλαβα ύστερα από σπουδές τεσσάρων ετών στο Τμήμα Μετάφρασης & Διερμηνείας.

Κλείνοντας, θα ήθελα να κάνω γνωστό πως το μετάφρασμα αυτό αντικατοπτρίζει τη δική μου προσωπική προσέγγιση της μεταφραστικής διαδικασίας και είμαι ιδιαίτερα ευτυχής μου που δόθηκε η δυνατότητα μέσω της εργασίας αυτής να παρουσιάσω την προσπάθειά μου και να εφαρμόσω όλα όσα είχα την τύχη να μάθω αυτά τα χρόνια.

4. Γλωσσάρι

1. policy response	πολιτική ανταπόκριση
1. recovery	ανάκαμψη
2. coronavirus (COVI-19)	κορωνοϊός (COVID-19)
3. domestic tourism	εγχώριος τουρισμός
4. digital transition	ψηφιακή μετάβαση
5. OECD	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)
6. international tourism	διεθνής τουρισμός
7. business tourism	επαγγελματικός/επιχειρηματικός τουρισμός
8. events tourism	τουρισμός εκδηλώσεων
9. travel restriction	ταξιδιωτικός περιορισμός
10. traveler confidence	ταξιδιωτική εμπιστοσύνη
11. capitalize	χρηματοδοτώ, κεφαλαιοποιώ
12. digitalization	ψηφιοποίηση

13. low-carbon transition	μετάβαση προς χαμηλές εκπομπές άνθρακα
14. recession	ύφεση
15. shock	πλήγμα
16. sanitary situation	υγειονομική κατάσταση
17. business confidence	επιχειρηματική εμπιστοσύνη
18. resumption	συνέχιση
19. inbound tourism	εισερχόμενος τουρισμός
20. UN World Tourism Organization	Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού των Ηνωμένων Εθνών
21. tourist arrival	τουριστική άφιξη
22. export revenue	εξαγωγικά έσοδα
23. displacement effect	φαινόμενο μετατόπισης
24. travel restriction	ταξιδιωτικός περιορισμός
25. waves (of the virus)	κύματα (του ιού)
26. demand pattern	πρότυπα ζήτησης
27. foreign exchange	ξένο συνάλλαγμα
28. regional development	περιφερειακή ανάπτυξη
29. GDP	ΑΕΠ
30. service exports	εξαγωγικές υπηρεσίες
31. World Trade Organization	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
32. share	ποσοστό
33. conversion rate	συντελεστής μετατροπής
34. outbound tourism	εξερχόμενος τουρισμός
35. expenditure	δαπάνη
36. flow	ροή
37. safety recommendation	σύσταση ασφαλείας
38. epidemiological situation	επιδημιολογική κατάσταση
39. German Federal Competence Centre	Γερμανικό Ομοσπονδιακό Κέντρο Ικανοτήτων
40. turnover	κύκλος εργασιών, τζίρος
41. Swiss Economic Institute (KOF)	Ινστιτούτο Οικονομικής Έρευνας της Ελβετίας (KOF)
42. slump	πτώση
43. overseas market	υπερπόντια αγορά, εξωτερική αγορά
44. hotspot	δημοφιλής προορισμός, top προορισμός
45. spending	ταξιδιωτική δαπάνη
46. value added	προστιθέμενη αξία
47. halt	πάγωμα, διακοπή
48. low-skilled	χαμηλή ειδίκευση
49. higher-skilled	υψηλή ειδίκευση
50. International Labour Organization	Διεθνής Οργάνωση Εργασίας
51. World Travel and Tourism Council	Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού
52. European Commission	Ευρωπαϊκή Επιτροπή
53. Joint Research Centre	Κοινό Κέντρο Ερευνών
54. informal worker	απασχολούμενος σε άτυπη εργασία

55. shortcoming	αδυναμία, έλλειψη
56. containment measure	περιοριστικό μέτρο
57. demand and supply	ζήτηση και προσφορά
58. consumer confidence	καταναλωτική εμπιστοσύνη
59. travel behavior	ταξιδιωτική συμπεριφορά
60. growth	ανάπτυξη
61. policy implication	πολιτική επίπτωση
62. sustainability	βιωσιμότητα
63. price-sensitive	ευαίσθητος όσον αφορά τις τιμές
64. niche	εξειδικευμένος τομέας της αγοράς
65. redeploy	ανακατανέμω
66. digitalization	ψηφιοποίηση
67. footing	βάση
68. G20	η ομάδα G20
69. risk assessment	αξιολόγηση των κινδύνων
70. stimulus measures	μέτρα τόνωσης
71. macroeconomic	μακροοικονομικός
72. clarity	διαφάνεια
73. outbreak (of the virus)	ξέσπασμα (του ιού)
74. evidence-base	βάση τεκμηρίων
75. pandemic	πανδημία
76. integrated tourism	ενσωματωμένος τουρισμός
77. supports	βοηθήματα
78. market segment	τμήμα της αγοράς

5. Αναφορές

- Ammann M. (1990). Grundlagen der modernen Translationstheorie: ein Leitfaden für Studierende. Institut für Übersetzen und Dolmetschen der Universität Heidelberg. (Μετάφ. Α. Βηδενμάιερ, Δ.Δ. Λάμπρου, Βασικές Αρχές της Μεταφρασεολογίας: Ένα εγχειρίδιο για επίδοξους μεταφραστές και διερμηνείς, 2014. Αθήνα: Δίαυλος.)
- Cronin, M. (2007). Μετάφραση και Παγκοσμιοποίηση (Μετάφ. Π. Κελάνδριας). Αθήνα: Δίαυλος.
- Nord, C. (1991). Text Analysis in Translation: Theory, Method and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis (Μετάφ. C. Nord, P. Sparrow). Amsterdam/Atlanta GA: Rodopi.
- Nord, C. (1997). Translating as a Purposeful Activity – Functionalist Approaches Explained. Manchester: St. Jerome. (Μετάφ. Σ. Π. Γραμμενίδης,

- Δ.Δ. Λάμπρου, Η μετάφραση ως στοχευμένη δραστηριότητα. Εισαγωγή στις λειτουργικές προσεγγίσεις, 2014. Αθήνα: Δίαυλος.)
- Vermeer, H. J. (1989α). Skopos und Translationsauftrag – Aufsätze. Heidelberg: Universität. Δεύτερη έκδοση 1990.
 - Κελάνδριας Π.Ι. (2007). Η Μετάφραση των Οικονομικών Κειμένων. Μια λειτουργική προσέγγιση. Αθήνα: Δίαυλος.
 - Κελάνδριας Π.Ι. (2016). Λειτουργική Διδακτική της Μετάφρασης. Αθήνα: Δίαυλος.
 - Κεντρωτής Γ. (1996). Θεωρία και Πράξη της Μετάφρασης. Αθήνα: Δίαυλος.
 - Τσίγκου Μ. (2011). Γλωσσολογία και Μετάφραση. Προσεγγίζοντας τη Μεταφραστική Μονάδα. Αθήνα: Δίαυλος.

Ιστογραφία

- LinguaMost, Translation & Interpretation, (2020). Η ιστορία της μετάφρασης της Βίβλου. Ανακτήθηκε από: <https://www.linguamost.gr/blog/%CE%B7-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC%CF%86%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B2%CE%AF%CE%B2%CE%BB%CE%BF%CF%85/>
- Seel O. I. (2015). Η μεταφραστική επάρκεια υπό το πρίσμα του λειτουργισμού. Ανακτήθηκε από: [μεταφραστική επάρκεια υπό το πρίσμα του λειτουργισμού.pdf](#)
- Seel O. I. (2015). Το θεωρητικό υπόβαθρο για τη Γενική Μετάφραση και τη Μετάφραση Γενικών Κειμένων. Ανακτήθηκε από: https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/2569/6/03_chapter_02.pdf
- Γραμμενίδης Σ., Δημητρούλια Τ., Κουρδής Ε., Λουπάκη Ε., Φλώρος Γ. (2015). Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις της Μετάφρασης. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα: www.kallipos.gr. Ανακτήθηκε από: <https://ikee.lib.auth.gr/record/283348/files/Grammenidis.pdf>
- Πόλκας Α. (2009). Πύλη για την ελληνική γλώσσα. Ιστορική επισκόπηση της μετάφρασης των κλασικών γλωσσών. Ανακτήθηκε από: https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/education/translation/handbook_crosslingual/index.html

